

házba, mely az előadást mindvégig növekedő érdekeltséggel kísérte. Lendvai, Rákóczy Ferenczet elég sikerülten adta, csak az első felvonásban nem volt eléggé jezsuita. Felekéne igen jeles „Amália” volt. A „pater Knittelius” Szigetinek egyik legsikerültebb teremtménye. Egressy mint Bercesényi igen nemes alak.

Hétfő, márcz. 24. „A gyűrű.” Színmű 5 felv. Birchpfeiffer Sarolta után fordította Fésüs György. E darab most sem birt kiválóbb figyelmet ébresztetni. Minden alakjából többé-kevésbé király Birchpfeiffer asszony, úgy hogy szerzőjét ki lehetne találni, ha neve ki nem lett volna is téve. Az előadás elég jól ment. Közönség igen szép számmal.

Kedd, márcz. 25. A színház zárva volt.
Szerda, márcz. 26. „A jó barátok.” Vigjáték 4 felv. Sardoutól.
Csütörtök, márcz. 27. Monari Rocca, a milánói Scala-színház tagja fellépteül: „Ernani.” Opera 4 felv. Verdőtől.

Budai népszínház.

Márcz. 21. „Károly ur bogara.” Vigjáték 1 felv. „A nők lovagja.” Vigjáték 1 felv.

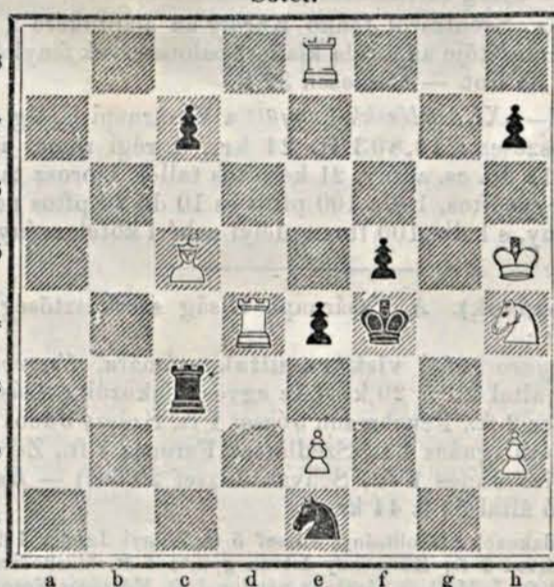
Márcz. 22. „Tanhäuser, vagy: a dalnokok énekharca.” Parodia 3 felv. Molnár ez új darab színrehozásával kétségkívül a népszínház pénztára érdekében cselekedett, mert a közönség e sikerülten előadott parodiát általános tetszéssel fogadta. A kiállítás oly díszes volt, hogy mindenkit meglepett. A rendezést is meg kell dicsérmünk pontosságáért. Az előadásban Zádor vívott ki legnagyobb elismerést Tánhäuser sikerülten parodiált alakjával. Kiemelendők még Virágh, Simonyi és Horváth. A közönség Molnárt és a szereplőket zajosan kitapsolta.

Márcz. 23. „Tanhäuser, vagy: a dalnokok énekharca.” Parodia 3 felv.
Márcz. 24. „A puszták fia.” Népszínmű 3 felv.
Márcz. 25. Nem volt előadás.
Márcz. 26. „Két Sobri.” Népszínmű 3 felv. Egressy Bénytől.
Márcz. 27. Először: „Amalie nro 14, vagy: Nem tudja, hol van.”

Eredeti vigjáték 1 felv. Berczik Árpádtól. „Robin orvos.” Vigjáték 1 felv.

SAKKJÁTÉK.

118-ik számú feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

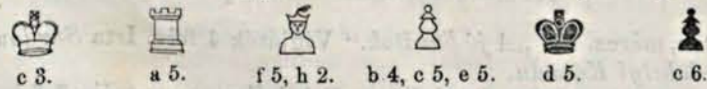
A 113-ik számú feladvány megfjtése. (Healey-től Londonban.)

- Világos. Sötét.
1) B d 1 - h 1 F b 5 - e 8
2) V g 6 - b 1 F e 8 - b 5
3) V b 1 - g 1 ±

Helyesen fejtették meg. Nagy-Marján: Beöthy Maris. — Veszprémben: Fülöp József. — Iglón: Carlopago. — Nagyvárádon: báró Meszéná István. — Pesten: Cselkó György. — Kis-Eendrődön: Dombay Gáspár. — Kövágó-Örsön: Gold Samu. — Jászberényben: Scopián Sándor. — Páztón: Kovács Zsigmond. — Parabutyban: Rothfeld József. — B. Újvároson: Kovács Lajos. (a 107 és 112-et is.)

Rövid értesítések. Jánosi: Keszler István. A 112-ik feladványnak ön által beküldött megfjtése helyes. — Gyula-Fehérvár: Horváth Lajos. Öntől a 112-ik feladvány helyes megfjtését vettük. A folyamban levő két játszmasra választunk: az I táblán Világos 23-ik lépése c 2 - d 3; a II táblán Sötét 18-ik lépése H g 6 - f 4.

XVIII. számú feladvány. — Gold Samutól (Kövágó-Örsön).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

Szerkesztői mondanivaló.

5962. Győr. R. K. A szép két rajtot köszönettel vettük, s örömmel nézünk az igért további küldemények megérkezése elé. Ily erők eszlatkozása valóban biztatólag és eddigi törekvésinkben megerősítőleg hat reánk.

5963. Gabi urfi. Bár a végén igen erős az igazság-kiszolgáltatás s az istentagadó urfi — a költő kegyetlenségéből — lepedőben s rудon viszik haza: mindez még sem mentené meg a művet a félreértésektől, azt pedig senki sem hinné el róla, hogy — pap irta.

5964. Idallsz. A polemia tovább folytatására, legjobb akarunk mellett, sem nyithatunk több tért. A vita kifejlődött részletei már csak a szakembereket, s nem a távol álló nagy közönséget érdek-likhetik.

5965. A vándor bucsuja. Adomák. Egyik olyan szinetlen, mint a milyen izetlen a másik. Együtt illenek ott, a hol vannak.

5966. Bukogat. S. I. Olvastuk a jegyzéket s közöltük egy illetékes kiadóval. A mű felette érdekes, szükséges és kapós volna; de a tárgyak legnagyobb része a mostani napokban teljesen impossibilis. Kérjük önt, sziveskedjék kissé várakozni s annak idejében velünk újra találkozni. Nem gondolná ön, hogy egyes kiválasztott darabokat addig is czélszerű volna, lapunkban közzétenni?

5967. A dalnok atka. Uhlend szép költeményének igen erőtel, halvány visszaadása. Hol maradt a nyelv, és kifejezés bája, ereje? Ne kívánja ön, hogy e mű ily alakban napvilágot lásson.

5968. Strucznadar, kolibri itt vannak; a képek megrendelve. Apropos! kakukot nem találtunk; azt is ön utasítása szerint rendeltük meg. Ha megjönnek Lipsceből, akkor követekezik a mi teendőnk.

5969. P-p K. Az epigramm magyar neveül önzet ajánlja: *Éldal*; „mert az él, mint kés-él, kard-él stb. szúr, metsz és vág, a dal pedig hegeszt.” Részünkről nem sikerült kísérletet látunk az új szóban is. A ki a dal theoriját ismeri, álmában sem foghatja rá e szót az epigrammra. Ezt bizonyosan mindenki úgy látja.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Izraelit. naptár	Nap-kelet		Nyug.		Hold-kelet		Nyug.	
				6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.		
Márczius—Aprilis		Márcz. (6)	W'adar	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.
30 Vasár.	E 4 Lactare	E Laet.	18 G. 4. b. 6. j.	28 Angela	5 45	6 24	5 19	6 57			
31 Hétfő	Benj. Kornél	Benjam.	19 Chrysan.	29 Benja	5 43	6 26	5 41	8 3			
1 Kedd	Hugo p. Gil.	Hugo	20 Joh. Ser.	1 Nisan	5 41	6 28	6 6	9 8			
2 Szerda	Paul. Ferenc	Paul Fer	21 Jakab p.	2 Ferj	5 39	6 30	6 34	10 11			
3 Csütör.	Richard p.	Dárius	22 Vazul	3 Darius	5 37	6 31	7 8	11 9			
4 Péntek	Izidor püsp.	Ambrus	23 Nic. rem	4 Ambró	5 35	6 32	7 48	* *			
5 Szomb.	Irene szűz	Abigail	24 Artem.	5 31 Sab	5 33	6 34	8 35	12 3			

Holdnegyed: ● Ujhold 30-án, 9 óra 1 percz reggel.

TARTALOM.

Haynald Lajos, erdélyi r. kath. püspök (arckép) ss. — Az ősi kúria. *Kuliffay Ede.* — Gallizia és népe (vége). *Pethő Dénes.* — Burke szerencsétlen utazása Ausztráliában (képpel). — Képek a hazai népeletről. XIV. — A meleg italkról (folytatás). — Ertesítés a kisdédvoda ügyében (vége). — Magyar népmondák. — A hadi rüppentyük (képpel). *Döntő Istedán.* — Egyveleg. — Tárház: Bécsi levél. K. T. — Az emlékoszlámokhoz. *Sebestyén Gábor.* — További kutatások a Rákóczy-induló köréből. *Urbán Pál.* — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintozetek, egyletek — Mi újság? — A m. Akademia palotája. — Nemzeti színház napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Előfizetési fölhivas

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK
évnegyedi és félévi folyamára.

Előfizetési föltételek;

- Mind a két lapra aprilis—juniusra 2 ft. 50 kr.
" " " aprilis—septemberre 5 " —
Csupán Vasárnapi Ujság félévre 3 " —
Csupán Politikai Ujdonságok félévre 2 " 50 "

A Vasárnapi Ujság és Pol. Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz.)

14-ik szám.

Kilenczedik évi folyam.

Pest, aprilis 6-án 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félére 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztéségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Az aradi önkéntes polgári tüzoltó-kar.

A jótékonyczélú és közhasznú hazai társulatok sorában méltó helyet foglal el az aradi önkéntes polgári tüzoltókar, mely tökéletesen szervezett testület képez, s mint olyan megérdemli, hogy ne csak ismerjék, hanem a tüzvész által gyakran látogatott városainkban és helységeinkben, a viszonyokhoz mérve utánzó példányképpel is szolgáljon. Mig a külföld nagyobb városaiiban ilyenmü intézkedések a tökély legnagyobb fokára vannak emelve, addig a haza fővárosában is még mindig nélkülözünk kell a rendezett tüzoltó-testületet.

Az aradi tüzoltó-kar tagjai.

A tüzoltás ugyan mindenütt a hatóság tüzbiztonsági osztályát illeti az összes lakosság közremunkálásával; azonban a szomorú tapasztalás számtalanszor megmutatta részint a segédkezek ily esetekbeni hiányát, részint gyakorlatlan-ságát; s azonkívül azt is, hogy tüzvész alkalmával mindenki csak magánérdekét tartván szemé előtt, gyakran elmulasztja a közjó iránt tartozó kötelességét, nem említvén azon sokszor előforduló eseteket, hogy a rémület zavarában egyes polgárok vagyona gonosz szenvedélyek martalékaul van kitéve s a megmentett holmi gyakran tolvajok kezére kerül. A tüzoltó-csapatok czélja: égés alkalmával a vész színhelyén gyorsan megjelenni, egyesült erővel s a begyakorlott szabályok szerint a vész elnyomásán

Létszáma nincs megállapítva, s minden józan vi seletü egyénnek szabadságában áll, a társulat kebelebe lépni. A testület felosztása következő: A) A törzs, melynek tagjai: 1 főigazgató mint parancsnok, őrnagyi ranggal, 2 aligazgató, kapitányi ranggal, egy lelkész; továbbá titkár vagy segéd-tiszt, tüzi biztos, pénztárnok, ellenőr, számadó, főhadnagyi ranggal; 2 műmester, 3 sebéz, 2 ügyvéd, 2 mérnök, 1 zászlós, hadnagyi ranggal; a zenekar-vezető, őrmesteri ranggal s végre 2 trombitás. — B) Öt szakasz. 1) Törő, bontó s mászó osztály; 2) Élet- és vagyon-mentő osztály; 3) Őr-osztály; 4) Szivattyus osztály; 5) Vizszállító osztály; — ezek mind-egyikében van 1 hadnagy, 1 őrmester, 3 tizedes s a megfelelő számú (50—60) legénység.

*) A felsőbb helybenhagyású társulat a m. k. helytartótanács 1861. sept. 25-én kelt rendelete által nyert.

Mint mellékelt rajzunk mutatja, az aradi tüzoltókarnak egyenruhája is van, melyet azonban csak ünnepélyes alkalmakkor, tisztelgéseknél, a tagok temetésénél használnak; — a tüzoltás helyén, hola gyors megjelenés a földolog, természetesen csak úgy jelennek meg, a hogy épen lehet; csupán egy kis pléhjeggyel megkülönböztetve. Az ünnepi egyenruha a parancsnoktól kezdve az utolsó tagig, az egész kar számára egyenlő posztóból készül. A zrinyi és nadrág sötét buzavirág színű, fekete zsinórzattal, 5 fehér sima somgombbal; a kalap fekete, nemzeti tarajkával és vörös tollal; magyar csizma sarkantyuvá; vörös öv; aczélkard, melylyel jelenleg csupán a fő és altisztek és a választmányi tagok vannak ellátva. A főigazgató kalapja ezüst paszománttal van beszegve; a segéd-tiszti nemzeti színű táborövet visel a vállán keresztül. A zenekar egyenruhája: sötét szürke zrinyi és nadrág vörös zsinórral, a kalap mellett fehér toll s az öv zöld színű. A kar zászlója vörös damaszkból, arannyal hímézve, az egyik oldalán a tüzoltók véd-szentje, sz. Flórián a város czimerével, a másik oldalon sz. István szüz Máriával és e felett az ország czimere.

Elég legyen ez emberbaráti célu társulat külső ismertetésére ennyit megemlítenünk; ki annak belső szervezetről akár bővebb tudomást szeretni, kellő utmutatást találанд a társulat „Rendszabályai” között s a kar öt szakaszának számára kiadott részletes „Ünnepek”-ban, mely legközelebb Aradon nyomtatásban megjelent. Igen üdvös dolog volna, ha hazánk egyéb városai is e művecskével megismerkednének. Minden felvett új tag az előjáróság aláírásával ellátott igen díszes oklevelet nyer.

Az aradi tüzoltókarnak újabbkori megalapítója és szervezője a hazafiai buzgalmáról országsszerte ismeretes és tisztelt *Török Gábor* ur, a kar jelenlegi főigazgatója és parancsnoka, Arad városnak a múlt évben volt alkotmányos polgármestere. Az ő erélyének eredménye leginkább az eddigi rendezett állapot s töle várható, hogy e közhasznú intézkedés minél nagyobb tökélyre fejlődjék. Ő benne központosult polgártársainak közbizalma; az egyet szabályai szerint ugyanis a kar parancsnoka, úgy szintén a többi fő és altiszte a kar összes tagjai által szótöbbség útján választatnak. A jelenlegi aligazgatók Varjasi János és Dengel József; a titkári és segéd-tiszti állomást pedig, elismert tapintattal és ügyességgel, Hortobágyi Jakab tölti be.

Ohajtjuk, hogy e társulat eszméje, tüzvészektől gyakran látogatott városainkban, minél inkább pártolásra találjon s az aradi polgárok példájára minél több ily rendezett tüzoltó-kar alakuljon.

Borozás közben.

Beh szép leány volt . . . ! mint a szarvas
Olyan könnyű, olyan deli!
Dicsőn tudott gonosz szemével
Haragudni s hizelgeni!
Sokat beszélt örök hűségéről . . .
És most az angyal fut, ha lát;
Ő fenn lakik, tükrös szobákban,
Gyöngyöt visel s festi magát . . .
— Töltsétek meg a poharam!

Beh jó fiu volt! véle tölték
Sok gondtalan, boldog napot;
Tíz évig egy pályán futottunk,
Akkor ő másfelé csapott.
S szó a mi szó: de nem hiába
Járt a vak s görbe utakon,
Ur lett és szörnyen híres ember . . .
Másképp jó színbe van nagyon!
— Töltsétek meg a poharam!

Hát én? Hiven szerettem a lányt,
Barátot és becsületet . . .
Bolondság volt! — megérdemeltem,
Hogy a világ kinevetett!
Hja! egyikünk hitvány s szerencsés,
Derék s koldul a másikkal;
Mondják: hogy majd a más világon . . .
De hagyjuk ezt, — inkább igyunk!
— Töltsétek meg a poharam!

Tompa Mihály.

A debreczeni kastély.

Irta JÓKAI MÓR.

Második rész.

Igyártó Mihály uram bírósága alatt történt az az eset, hogy egy sok év előtt Debreczenből látortyázó tatárok által ellopott fiugyermek, mint nagy, felnőtt siheder hazakerült.

A mint a fiu elbeszélé, a tolvajok által temesvári rabkereskedőnek adatott el; az a többi rabszolgákkal együtt lehajtott egész Stambulig; ott vette meg Szulali müderrisz.

Tizenhat esztendeig szolgált megvevő gazdájánál, dicsérte, hogy igen jó ember volt, s mikor a müderrisz meghalt, felesége „ura lelkeért” való áldozatul, mint a krónika mondja, szabadon bocsátatá annak rabszolgáit.

Szulali rabszolgája még emlékezett Debreczenre, arra a városra, melynek négy tornya van s egyiken sincs kereszt, a hol fonatost, sulymot és sertéshúst árulnak a piacpon s ez emlékek után, sok hányódás vetődés mellett ismét hazakerült szülőtte városába.

Itt régen elfeledte már mindenki; azt sem tudták, ki volt valaha a családja? ő maga csak annyit tudott megmondani, hogy őt valaha Péternek hitták, a gazdáját pedig Szulalinak. Rajta is maradt aztán holtig a „Szulali Péter” név.

Török gazdájánál tevéket őrzött a jámbor, s azokhoz, mint monák, nagyon alaposan értett; hanem hát ennek az egész tanulmányának nagyon kevés hasznát veheté Debreczenben, a hol nem igen látnak más tevé, mint a mit istvánnapi vásárkor mutogat az utcán a hasított orru szercesen.

Ennélfogva a nemes város nem tudott neki alkalmasabb foglalkozást adni, mint hogy megfogadá a városi gulya mellé, segéd-bojtárnak.

Állt pedig akkoriban Debreczen városának „rideg gulyája” 72 ezer darab szarvasállatból; külön levén még azután a borjucorda, mely szintén nagy összeget képviselt; itt bizony nem volt nehéz alkalmazást kapni.

Egy nyári napon krónikai nevezetességű vihar tombolt végig az alföldi sikon; a forgószél elkezdte tánczát odafenn Tokajnál, ott minden malmot letépett lánczáról a Tiszán, azután lekerült Kállónak, végig septe a Hortobágyot, egy nagy vargabetűt tett Belényes felé s végre a bihari havasok rengetegébe ölte el magát, utjában szekereket forgatva fel, kazlakat ragadva a felhők közé, házakat döntögetve össze s utjába eső erdőket facsarva ki töveikből, mintha csak nyítt kenderbozót volnának.

Ez itéletnap orkán a gulyákat is úgy szétszórta, hogy azokat hetek mulva hét határból kellett összerelni, sok oda is veszett, sőt egy pár bojtárnak eltűnését is kesergi a krónika, kik a megáradt Hortobágy mocsáraiba veretve, azokban siralmasan elvesztek.

Szulali bojtárt gulyájával együtt azon táj felé üzte a zivatar, a hol a roszhírű kastély feküdt. A nemes tanács szigorú rendeletet adott ugyan, hogy senki a marháit oly távoltságban a kastélytól legeltetni ne merészelje, a mennyire annak vitorlás tornya meglátszik, mert az pörös jószág; még majd megvehetnék a városon a sokévi használatot, ha valaki rátenné a lábát.

Ilyen kétséges birtoku jószágok még a mult évtizedben is voltak hazánkban, mint egy havasi völgy Erdély és Magyarország között, melyre soha birkanyáj és kaszáló ember nem vetődött, s melyet messzeföld fűvészei, mint a botanica Eldorodóját ismertek, míg az utóbbi évtized intézményei aztán minden hosszadalmas „enyim-tied”-féle vitát igen rövid uton megszüntetének.

Azonkívül is sok rosz mesét tudtak a pásztorok egymás közt regélni arról a kastélyról, a melyhez közelíteni nem szabad, de nem is üdvös.

Azonban ha még annyi tilalomfával lett volna is elrekesztve a határ, s minden bokorban sárkány és minden odvas fában zsi-vány lakott volna, sem akadályozhatja vala meg Szulalit, hogy arra fusson marháival együtt, a merre a forgószél kergeti, melyben úgy sem láthatott tíz lépésnyinél tovább, s csak akkor vehette észre, hol jár? mikor a maga előtt futó tulkokat csülkig látta dagasztani az ingoványban. Valami mocsáros helyre jutott.

A szétvert gulya bömbölve törtetett a szél korbácsa alatt mindig mélyebbre a posvány közé. A nádasban el-el tévedt egy egy tulok, vagy belerekedt a dágványba s nem bír kivergődni a szővevény közül. Utoljára Szulali tulajdon háts lova is szügyig

szakadt a tözekbe, s nem birt többé csülökre kapni; a legény látta, hogy ez veszni indul, s leugrott róla, gyalog kísértve meg a menekülést.

Gázolva, uszva végre egy emelkedettebb helyre jutott, mely buja páfránnal volt benöve, ott jónak látta magát meghuzni, eldugva fejét a sűrű mohában.

Egyszer-egyszer föltekintett, körülnézni a világban; ha a por-felleg és a zápor engedte, nagy messze a szélmentében látott egy sötét erdőt; annak a közepében egy magas házat; s valahányszor szélesenedültevel újra felnyitá a szemét, felemelte a fejét, mindig úgy tetszék, hogy az az erdő közelebb jön, a ház is közelebb látszik.

Török boszorkányok játéka ez! de valóban igaz. Mire beesteledett, az az erdő olyan közel volt hozzá, hogy megismerhette a fákat, hogy azok gesztenyék; láthatta, mennyit levert róluk a szél, hogy összetördelte koronáikat s a fák mögött a magas háznak minden ablakát a felső soron megszámlálhatta.

Azt nem tudta a jámbor, hogy menedéke uszó lép, melyet a vihar a büriütől elszakasztott s a mocsárban addig hajtott ellenkező irányba, míg ismét valami parton megfeneklett.

Szulali, a mennyire meg volt győződve a felől, hogy tündérek játéka nélkül erdő és palota így nem jönnek szegény üldözött pásztor-embernek helyébe, annyira biztatva érzé magát azon következtetéstől, hogy a mely tündérek ilyenmü csodákat követnek el, azok csak jó tündérek lehetnek, s hogy hasonló előzékenységet az ezeregyézsaka valamennyi bujdosó hercege aggodalom nélkül szokott elfogadni, miért ne ő is?

Vevé tehát a tarisznyáját, melyet feje alá tett volt, s nekiindult a tündéri erdőnek; a hol is legelső dolga volt, iszákját meg-rakni a sűrűn terített gesztenyéből, abban a biztos hitben, hogy abból reggelre, szokás szerint, mind igazgyögyü és karbunkulus lesz.

Csakhamar megtalálta az erdőben az utat, mely a kastély felé vezet; tündéreküli képzelete folyvást erősödött, midőn annak udvarára érve, azt telve találta a vihar elől oda menekült csapatjával a szarvasoknak, özeknek és nyulaknak. Ezek bizonyosan mind átváltoztatott tündérek!

Az állatcsoportok semmi akadályt sem gördítének eléje, hogy a kastély ajtajáig juthasson. Nagy, tizenhat ágbugu szarvasbikák bámulva néztek az ismeretlen jóvevényre, s hagyták maguk mellett elmenni; s kíváncsi nyulcsüldök tekintettek két lábra állva a furcsa indigena elé, megrebbenés nélkül. A közös vész megszünteti az állatoknak egymástóli félelmét.

Szulali belépett a kastély ajtaján; végig ment a nesztelen folyosókon; felkapaszkodott a lépcsőn s bekocogtatott az első szoba ajtaján, melyet zárva látott maga előtt, a hogy ezt a becsületet már megtanulta otthon bíró uramnál; de a kocogtatásra senki sem felelt, hanem a mint a kilincse tette a kezét, s a závárt felnyomta, a szél úgy kicsapta az ajtót, hogy Szulali hanyat esett bele. „Üm. A tündéreknek erős kezük van.”

(Folytatjuk.)

A mai görög nemzet.

A világesemények megfoghatlan alakulásai időnkint oly népeket, nemzeteket emelnek előtérbe, melyekről az újabb történet már csak alig emlékezik, s melyeknek legfőleg a régi korban viselt dolgaik s műveltségük ébreszt az utókor előtt elismerést. — Ilyen az ó világ leg-első nemzete, a mostan oly igénytelen görög nép, melyet az újabb korszellem szintén felzavart századokig tartó halálos álmából, s visszaszerzé azon szabadságot, hatalmat, és műveltséget, mely őt a régi kor legelső nemzetévé tette.

A mai Görögország 1830-ban nyerte vissza önállóságát s a török portától függetlenségét. 1832-ben választotta meg Otto bajor herceget az új életre ébredt görög nemzet királyaul, ki azóta mai napig nem a legkedvezőbb viszonyok közt ül a trónon. Az új görög királyság kiterjedése mintegy 717 □ mfd., lakosainak száma körülbelől 1 millió, kik majdnem kivétel nélkül a görög, orthodox egyház hívei, egy független állandó szent zsinat alatt. 1844. óta az ország alkotmányos monarchia.

Most ismét oly fordulatot vettek az események, hogy lapjainkban gyakrabban van alkalmunk, e nép mozgalmairól olvashatni, ugyanazért nem tartottuk érdektelennek, e nép nemzeti s házi vi-

szonyairól egy rövid ismertetést olvasóinkkal közölni, melyet egy legújabb külföldi utazó leírásából vettünk át.

Kevés nép van oly különböző állományokból összetéve, mint a mostani Görögön lakosai. Nomadok és durva földművesek — kik még Hesiod ekéjét használják, — vállalkozó kereskedők és ügyes tengerészek mellett; tudatlan kapitánik, tudós államférfiak mellett, kik alapos műveltséggel nagy kereskedelmi jártasságot párosítanak.

A hellen régi kortól a mai napig lefolyt minden század hagyott nyomot maga után; és mindazon sok forradalom között, melyeken Görögország keresztül ment, egy se volt képes a régi elavult szokásokat s intézményeket teljesen elenyésztetni.

Rumelia népe durva és harcias maradt; Peloponneszus, a mainóták kivételével, egészen meghódított, és viselte mindazon terheket, melyeket a despotismus előidéz. A szigetek görögök összeköttetések s kereskedelmök által az európai civilizációhoz legközelebb állanak; azonban sok ideig levén velencei járom alatt, a „fenséges köztársaság minden rosz szokását elsajátíták, annyira, hogy mintegy második Olaszországot képeznek, még azon gyűlölség által is, mely egy város vagy sziget befolyásos családait egymástól elkülönözi. — Rumeliában a földnép majdnem egészen idegen eredetű, kivéve a Parnassus és még néhány hegyvidék lakosait, kik még mindig görögül beszélnek, és pedig meglehetősen tiszta kiejtéssel. A többi földművelő nép oláhokból áll, mely általános elnevezés alatt részint a tulajdonképi oláhokat, részint a bolgárokat s albanokat kell érteni. — Ezen erőteljes emberfaj, kemény kifejezésteljes arcvonásaival, a görögök szabályszerű szépsége nélkül, e sötét és egykedvű, de mértékletes és munkaszerető, egyszersmind beszédes és helyes gondolkozású nép, a görög előkelők s a törökök részéről történt minden elnyomatás daczára, a lakosságnak általános többségét képezi. Mellette a fentebb említett harcias nép áll, mely a törökök elleni folytonos harcban magát jól meg-edzette, de a legnagyobb mértékben el is vadult.

Az albanok Peloponneszusban Argoliban és Arkádiában laknak, s ép oly vitézek mint elődek, ugyanazért nagy tekintéllyel is bírnak. — Minden egyéb, görögül beszélő lakosság közt igen nagy különbözőség uralkodik. — A sikeági földművesek itt nem egyszersmind földbirtokosok is, mert minden földet az állam s a gazdag primatok bírnak; míg ellenben a hegységek közt több kisebb földbirtokosok laknak, kik a síkföld lakóitól nagyobb tevékenység s élesebb ész által különböztetik meg magukat.

A régi primat családok, kik régebben, Görögország függetlensége előtt, az uralkodást a törökökkel megosztották, a városokban laknak, s maig is egy birtokos nemesi osztályt akarnának képezni, kiknek gyámsága alatt a nép egyébiránt nem sokkal volna boldogabb, mint a törökök alatt.

Egy igen sajtáságos népfaj Peloponneszusban a mainóták vagy spartiátok, mely névre egyébiránt soha sem tarthatnak igényt; megismerhetni őket arczidomuknak sajtáságos kifejezéséről, melyen élénk szenvedésöknek kinyomata látszik, minek a föld terméketlensége, főnökeik irigysége s a korábbi örökös harcok miatt kitéve voltak.

Még a szigeteken is ily alban-görög népvegyület található.

Az elsőket, kitartó s vállalkozó jellemök Hydra és Spezia szigetekre ösztönzé. A spezióták a függetlenségi harcot gazdaságuk gyarapítására, s hajóhaduk nagyobbítására használták. A hydrióták ellenben azon harcban mindenüket elvesztették. — A psarióták és chioták, kiknek töredékei nagyobbbrésint Szíriában telepedtek meg, a tiszta görög törzshöz tartoznak; az elsőbkek — különösen szép testalkattal — tapasztalt és szenvedélyes tengerészek, kiknek mindegy, akár mint rablók, akár mint fuvarosok evezzenek keresztül a tengeren; a chioták ellenben jobban szeretnek otthon, segítik tökéikkel a vállalkozó, vakmerő psariótákat; fáradhatlan tevékenységök által raktáraikba nagymennyiségű vagyont halmozhatnak össze, és ez ideig több áldozatot hoztak hasznos intézetek s az ifjuság nevelése körül, mint a száraz földnek minden görög népe együtt véve.

Görögország jelenleg alig bir egy millió felül olyan lakossal, kik magukat örömet a régi hellenek ivadékaiknak vallják; ámbár ezen ivadék nemzeti tisztasága is számtalan idegen bevegyülés által nagyon megzavartott; mert a 3-ik és 4-ik században — a mi számlálásunk szerint, egész Attika a barbarok által annyira elpusztított, hogy több évszázadon keresztül csak egy

szomorú, kietlen pusztaság volt, eredeti lakosai Salamis szigetére menekültek. — Szláv népfajok özönlék el most egész Hellast és Peloponézust, mely csak a 9-ik században nyert ismét görög lakosokat Byzantból; ehhez járult még, hogy a 13-ik században a keresztesháborúk alkalmával, midőn a kereszteshadak Konstantinápolyban latin császárságot alapítottak, számtalan francziák, provençaiak, spanyolok és catalonok telepedtek meg. A mai görög királyság lakosai ezen népzagyvalék ivadékai.

A mély súlyedtség, a nyomasztó szolgaság, melyben a törökök alatt a függetlenségi harcz kitöréseig szenvedtek, nem enyhíthető ugyan el egészen a nép lelki, szellemi tehetségeit; de dicső elődeiknek legnemesebb vonásai eltűntek jellemökből; és a mai görögök, ámbár jó, széptermetű, élénk, tüzes lelkű emberek, de azon nyomás következtében, melyben éltek, inkább a tettetés, csel-

nak, — egy ilyen mondjuk, sokkal dühösebb zsarnoka a szegény földnépnek, mint a legdurvább török kényur. Ezenkívül is családi ellenségeskedések, irigység és féltékenység miatt szüntelen el vannak egymástól különítve, s csak azon fáradoznak, hogy egymást megbuktathassák, s maguk juthassanak magas állásokra, s ezáltal nagy politikai befolyást szerezhessenek.

Északi Görögország lakosai, kik jobbára földművelés és mesterségekkel foglalkoznak, a népnek legtisztelteméltóbb részét képezik; a szigetek lakói közt — kik a legrégebb idők óta mindig nagyobb függetlenségnek örülhettek, — nagyobb szabadságszeretet, nagyobb kereskedelmi élénkség és tevékenység uralkodik. — Általán véve, az új görögök igen szelleműs, mozgékony, vidám nép; s a táncz és ének mellett, melyet szenvedélyesen szeretnek, elfelednek minden szükségét, minden nyomort, mely őket nyomja.

Kirgiz család vándorlása Ázsiában.

szövés és ravaszság mesterségéhez, mint a tudományokhoz bírnak hajlandósággal, mely utóbbit csak igen kevesen művelik köztük. Némely mesterségeket is űznek, s daczára tökéletlen eszközeiknek, meglehetősen, sőt csudálatraméltó ügyességgel. Legörömebb foglalkoznak azonban kereskedéssel, mely nyereszkeskedési vágyuknak jobban megfelel, s a melyben ravaszságuk hasonlíthatlan.

Hiuság és gyermekes nagyravágyás egyik fővonását képezi jellemöknök. Sok család — nagyon kétségbevonható joggal — a régi császárok családjából, vagy más valamely régi korbéli híres családoktól való származással dicsekszik; és ezen képzel, bebizonyíthatlan előnyökre aztán sokszor nevétséges jogokat és igényeket építenek; és jaj azon vidéknek, melyen egy ily — ugynevezett — ősnemes görög, vagy egy, a szabadságháboruban hatalomra vergődött palikar lakik; mert az ilyen, daczára a rendezett, de nem mindenütt egyenlő erélyvel működhető kormány-igazgatás-

Ruházatuk általán véve nagyon csinos és kényelmes, s ámbár újabbán az angol és francia viselet mindinkább-inkább kezd meghonosulni, mégis a nemzeti viselet, melyet Otto király is elfogadott, tulnyomó uralommal bír.

(Vége követkeik.)

A kirgizek.

Azon népek közt, melyeket Ázsiában az orosz hatalom elnyomulása elnyeléssel fenyeget, kitűnő helyet foglalnak el a kirgizek. A föld, melyet laknak, vagy jobban mondva, nomádokra keresztül-kasul vándorolnak, óriási, nem kevesebb, mint 32,000 □ mfdre terjedő pusztaság, mely a Volgától az Irtisig, s az Ural déli oldalától és a Tobol folyamtól az Álatau és Sirdarjáiig nyúlik. E nagy kiterjedésű föld egy része sívár homokpuszta, hasonló természetű a sziriai és északafrikai sivatagokkal; a másik része ellenben magas füvel s viruló növényzettel van fedve. Erdőt itt sehol sem látni, nagyobb folyamokat és tavakat is csak ritkán s hegyek csak a hatá-

ronk találhatók. Városok és falvaknak csak romjaira akadhatnak, melyek egy elenyészett művelt népről tanuskodnak, mely szellemére nézve lényegesen különbözött a jelenleg itt élő törzsektől.

A nagy kirgiz pusztai lakói arculatjuk és testalkatuknál fogva a mongol fajhoz tartoznak, míg nyelvök a törökökkel közel rokonságban van, s vallásukat illetőleg az izlám követői. E nép nagy, közép és kis csoportra (orda) oszlik s száma több millióra rug. Régebben a chinaiaknak vagy a khokandi khánnak voltak adófizetői. A nagy orda, mely legszámosabb és legvittebb, 1819-ben felmondta az engedelmességet Chinának s ez idő óta az orosz czár uralja, a más két orda szintén, és pedig több mint egy század óta orosz védelem alatt él, de csak némileg tekinthetők valóságban orosz alattvalóknak, mert csaknem egészen függetlenül élnek, egyedül törzsfőnökeiknek engedelmességgel. Rablással összekötött kalandozásaik miatt az oroszokra nézve igen alkalmatlanok, miért is ez utóbbiak kénytelenek voltak, magukat apró erődökkel körülvenni. Nomád életmódjuk, hazájok ropant terjedelme s hozzáférhetlen hegyei miatt, melyek közé a tulnyomó ellenség elől visszavonulnak, lehetetlen őket teljesen meghódítani, vagy legalább annyi áldozatot igényelne, hogy semmi arányban sem állna a meghódításuk által nyert haszonnal. A nagy ordán kívül csak a kisebb orda egy része, mely az Ural és Volga közt lakik, hódol az orosz hatalomnak s bizonyos fokig civilizálva van. A többiek mint baromtenyésztők és rablók, egyik helyről a másikra vándorolnak sátraik, tevéik, juhaik, lovaik és szarvasmarháikkal, megőrizvén eredeti függetlenségüket.

A kirgiz durva erkölcsű, bizalmatlan, hűtlen s a legnagyobb mértékben hajlandó a tolvajságra; jó természetes észszel bír, kalandvágyó, büszke, meglehetősen tunya s kényelem-szerető. Bár az erőszakoskodásra szüntelen készen állnak, nem vérszomjazók; a vendégszeretet, mint a beduinoknál, náluk is nagyban divatozik, habár nem ritkaság az is, hogy a kit ma tanyájukon megvendégelnek, holnap, midőn tovább utazik, kirabolják. Felosztatnak nemessékre és köznépre, vagy az ő kifejezésök szerint, „fehér és fekete csontokra.“ Nemessék az ordák főnökei s a családők. Ha utasok kirgiz zultánokról beszélnek, ezek alatt kisebb vagy nagyobb családok főnökei értendők.

A kis orda erkölcsi és szokásai részint az Oroszországgal üzőtt kereskedés, részint a nyugati szomszédnépek befolyása következtében, az utolsó évtizedekben lényegesen megváltoztak. Különösen dicsérik a nőnemű jó szíve és háziasságát. Minthogy a kirgizek kizárólag baromtenyésztésből élnek, csaknem összes foglalkozásuk nyájai őrésében és ápolásában áll. Ha egy helyről a füvet leegeltették, mindenestől fölkerednek s addig vándorolnak, míg ismét legelőre alkalmas vidéket találnak. Életmódjuk tehát meglehetősen kényelmes, s hogy az időt annál kellemesebben töltsék, a pusztán fel s alá nyargalásznak, meglátogatják egymást, s a legközelebbi szomszéd sátrában letelepednek, hol ürühús, thea s pálinka mellett történetek és kalandok elbeszéléssel mulatják magukat. A khán nagy gyűlésterme is ily beszállól szolgál, hova a mulatni vágyók minden teketória nélkül lépnek be. Ebédre a vendégeknek nagy fatálakban főtt ürühúst találnak föl, melyet minden evőeszköz nélkül költenek el. Éjjel az egész társaság a földön alszik. Minden épen oly mesterkéletlen és egyszerű most is, mint évezredekkel ezelőtt.

A vallás e nomád nép életében épen úgy, mint a beduinoknál, alárendelt helyzetű bir. „Egy nagy teremben — írja egy utazó — naponként ötször gyűltek össze imádkozni az izlám parancsa szerint, melynél a papot néha maga a khán helyettesíté. Az istenítisztelet alatt levették csucos fővegeiket s helyettük turbánt tettek fejükre, mint a mely a muzelmanok

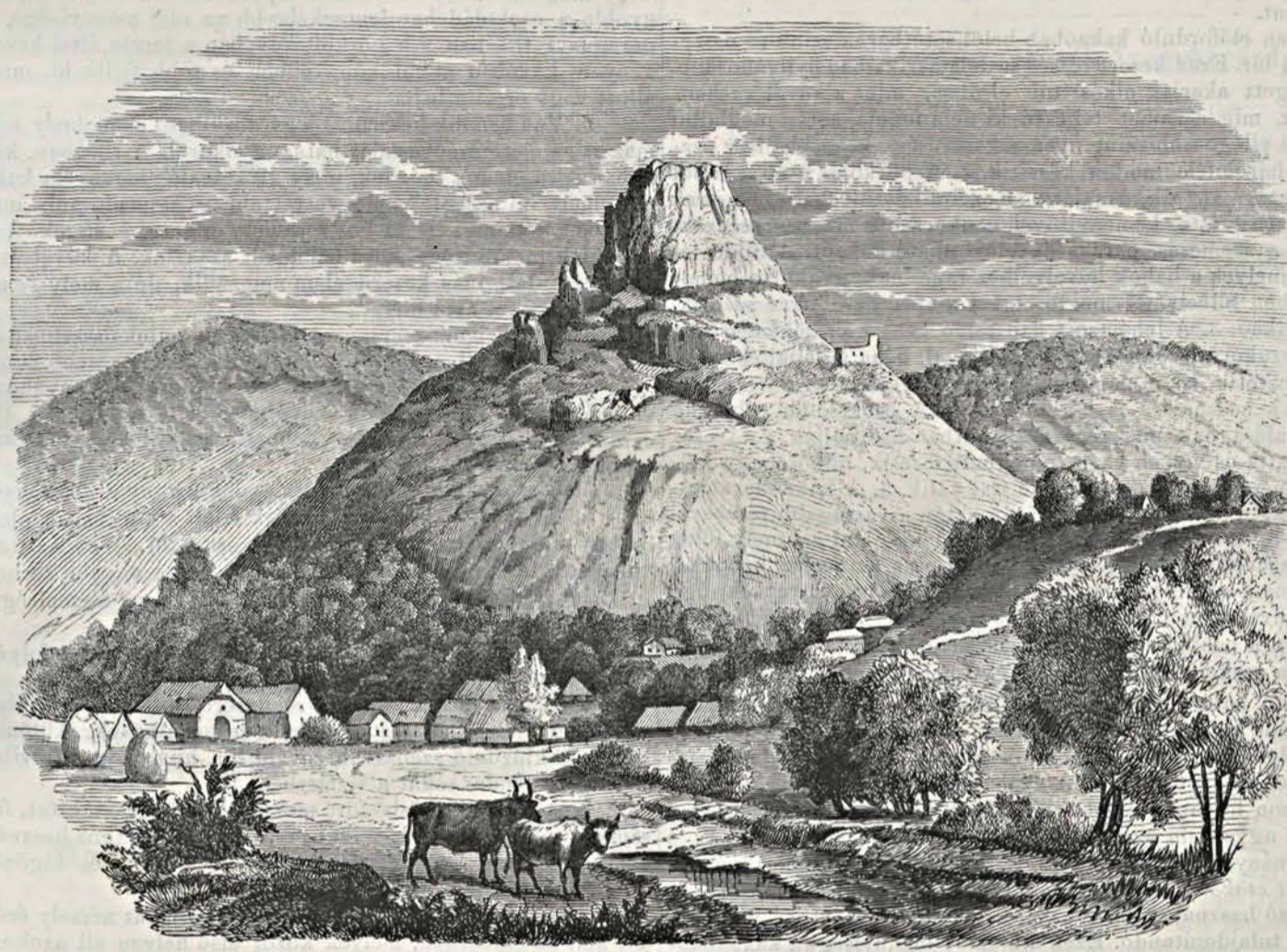
által szentnek s az izlám koronájának tekintetik. Nem tiltották el, hogy az isteniszolgálat alatt a teremén keresztül járjunk, csak azt kívánták, hogy elöttük ne haladjunk el, mialatt arcukkal mindnyájan az ablakok felé voltak fordulva, melyek valószínűleg Mekka felé néztek.“

Oroszország ez irányban még kevésbé halad elő, mint akár a Kaukaszban, akár China felé. Ennek oka azonban az, hogy itt egyelőre semmi jelentékeny haszonra sincs kilátása. A pusztai gazdagsága, mig kizsákmányolására az ut elő nem készítették, csekély értékű. Azonban a legújabb kor megmutatta, mint lehet a közlekedés akadályait legyőzni, s nem mulik el két évszázad, midőn már gőzkocsik robognak végig a mérhetlen keleti pusztákon, s a Volgától be egészen Ázsia belsejébe viszik a nyugati műveltséget. Hogy a kirgizek sivatag országa képes a műveltség befogadására, mutatják az ott fölfedezett s fönebb említett romok. Oroszországnak jutott a nagyszerű feladat, Ázsia északkeleti részét a polgáriultásnak meghódítani, mire akkor leend képes, ha majd önmaga is teljesen civilizált lesz.

Ajnácskő.

(Gömörmegyében.)

Ajnácskő vagy Hajnácskő Gömörmegyének egyik kies vidékén, Rimaszombattól 2 1/2 mérföldre fekvő magyar falu, mintegy

Ajnácskő.

800 magyar lakossal. Határa termékeny, ámbár nagyobb részét szép erdőszeg borítja. Egy részén már a szőlőművelésnek is láthatók nyomai. Mellékelt képünk a vidék részletét, s az ajnácskői várromok festői maradványait mutatja be. — Ajnácskő mostani birtokosa a báró Kemény nemzetség. — Újabb időkben e hely ásványos vizéről és fürdőjéről lett leginkább ismert. Az itteni vastartalmu kénves forrás sok betegség-nél igen hatásosnak bizonyult be; pezsgő

vize mind itálra, mind fürdőnek használtatik; ize savanyu, szaga záptojásféle. — A hely birtokosa újabb időkben sokat tett a fürdő kényelmeinek előmozdítására, s most két fürdőépület és egy szálloda áll a gyógyvendégek rendelkezésére, s évről évre nagyobb részvétnak örvend közel s távol vidékek betegei részéről, a mit a hely kiességénél s az ittlakás több kényelmeinél fogva meg is érdemel. Lapunk korábbi évfolyamaiban bővebb ismertetését is közöltük e gyógyhelynek s most elég legyen, azt néhány szóval újra emlékeztetnie hozni. — Hogy e vidéken számos őslénytani nevezetességek, különösen ősemelős állatok maradványai találtaknak, azt a tud. Akademia üléseiből, különösen Kubinyi Ferencnek e téren történt kutatásainak eredményeiből tudjuk.

A meleg italokról.

(Vége.)

III. A csokoládé.

A csokoládét vagy kakaót bizonyos olajos magvakból készítik, melyek hengerek közt szétzutatván, közvetlen használat végett vízben feloldoztatnak.

A mexikói kakaó egy fénylőzöld levelekkel ellátott szép fűscsákán, a kakaófa magva, mely Nyugatindianában és Középamerikában honos. Mexikóban és Karakás partjain vadon nő, s Demararában egész erdőket képez. Szent-Móricz és Burbon szigetén mivelik.

Midőn a spanyolok először Mexikóban letelepedtek, a beenszülttük már élet az ezen magból készült itallal, mely saját nyelvükön csokolátnak nevezett, Európába a spanyolok által 1520-ban hozott, s azóta minden művelt tartományban divatos. Linné annyira szerette, hogy a fának „theobroma“ nem nevét adott, mely annyit tesz, mint „istenek eledelé.“ A gyümölcs, mely, mint a füge egyenesen a törzséből vagy ágából nő ki, hosszadad dnyne vagy vastag ugorka alakával bír. Minden gyümölcsben 6—30 mag van, melyek soronként vannak a szivacsos állományba beágyazva, s az érettség után onnan kiszedtetvén a napon megszárittatnak. Karakásiban a magvak különösen kezeltetnek. Minden este rakásra halmoztatnak és betakartatnak, vagy néha a földre elásatnak, míg könnyű forrásba nem esnek, végre kiszárittatnak és eladás végett osztályoztatnak. Ezen kezelést által a keserű és csipős íz egy része elvesz, mely a szárazföldi babokban nagyobb, mint a szigetiekben. Mindazáltal a középamerikai kakaó jobb minőségű, vagy legalább az európai piacokon jobban becsülik, mint a nyugatindiai.

Angolországban a kakaófogyasztás az utóbbi 25 év alatt állandóul mevesedett, s a népesséssel hasonló léptést tartott. 1832-ben egy millió, 150,000, 1853-ban ellenben négy millió 126,000 fontot fogyasztottak el az angolok. Franciaországba 8—10, Németországba 13 millió font vitetik be körülbelől évenként.

A kereskedésben előforduló kakaóba belől setédbarna színű és összehúzó-kesernyés izel bír. Ezen kesernyesség a délamerikaiban nyilvánosabb. Midőn használat végett akarják elkészíteni elsőben, mint a kávé vasthen gerben megpörkölik, míg a zamát teljesén ki nem fejtet, aztán meghűlő hagyják. Most a bab világszerte szint nyert, s keserűsége kevésbé lesz észrevehető. Eladásra háromféle módon készítik. 1. A pörkölés után a babot forró mozsárban tésztává zuzzák, és sajátlag e célra készült forró hengerek közt apróra örlék. Ezen tészta, keményítővel, cukorral és más vegyszerekkel keverve képezi a szemcsés, parázs és feloszolható kakaót. A földes és más állományoktól, melyek a babok hüvelyeihez ragadnak, gyakorta homokos. 2. A bab elsőben hüvelytől megfosztatván, apró darabokra zuzatik. Ez a legtisztább kakaó. 3. A lehéjazott bab forró hengerek közt tésztává öröltetik és aztán cukorral vegyítettvén vaníliaval, néha fahéjjal és szegfűborssal megfűszerezetik. Ez a már régóta ismeretes csokoládé.

A csokoládénak használása is háromféle: 1. A csokoládét táblákka alakítják, és mint valóságos tápot, szilárd állapotban használják. 2. A csokoládé porrá vakartatik és vízben vagy tejszen megfőztetik, miből aztán kellemes, s az ételszellemekeket frísítő és tápláló ital válik. 3. A kakaódarabkákat vízben megfőzik, s a setébbarna folyóság aztán a vastagabb részékről feontetik, mint a kávé. Cukorral és tejjel igen kellemes ital ez, mely főleg gyenge emésztésű személyeknek használatosabb, mint az egész babokkal éles. Egy másik neme a csokoládénak, melyet kakaóhéjának neveznek, ugy készöl, hogy a babhüvelyeket vízben megfőzik. A hüvely a közönséges csokoládénál rendszerint a babbal együtt öröltetik meg, de a finomabbnál mindig elválasztatik, s a csokoládégáryakban nagy tömegben összegyűjtetik.

Vidító és erősítő hatásán kívül, mely különben a kávéban és théában is megvan, a csokoládé még különösen tápláló. Vegyszerei következők: 1. szilárdoló anyag, melynek zamatát köszöni, és a mely a pörkölés alatt nemzódik. Hatása valószínűleg olyan, mint azon illatos olajé, mely a théában és kávéban ugyanazon folyamat által fejjük ki. 2. Oly saját elem, mely a théadékhöz hasonlóan ugyan, de azzal nem azonos. Valamint a théadé, ez is fehér, jegezes állomány, keserű izel és tetemes légeytartalommal. A vegyszerek ezen elemet csokoládédáknak (theobromin) nevezik. — A jótékony hatás, melyet a kakaó használásánál érezhetni, legalább részint a benne foglalt csokoládédáknak tulajdonítandó. Ezen állomány mennyisége a kakaóbaiban, mintegyz kétszázalékat tesz, — épen azon arány, mint melyben a théában a théadé foglaltatik. A hüvelyekben is nem épen csekély mennyiségben találatik ez, ahonnan a hüvelyekből készített ital sinez hasznos vegyszerek, vagy jó hatás nélkül. 3. A kakaóban uralkodó vegyérés azonban, minélfogva ez a théától leinkább különbözik, a tartalmazott zsiros anyag nagy mennyisége, mely mint kakaóvaj ismeretes, s a hüvelyből kifejtett babok súlyának felét jóval meghaladja, ahonnan a kakaó igen zsiros tápszer, mely a gyenge gyomrot könnyen megronthatja, mi hogy megelőztessek, a csokoládé készítésénél egyszerűen csak cukrot, keményítőt és fűszert is szokás a megpörkölt babbal megőrlni; végre 4. még keményítőt és sikert is találhatni a kakaóban, mely állományok minden becesebb növényi táplálékunkban megvannak.

A kifejtett bab következő létrészekkel bír: viz 5, keményítő és mézga 22, siker 20, olaj 51, csokoládédék 2, száaz részben. Ezen összetétel a legkövérebb és táplálóbb növényi élelemre, jelesül az olajos magvakra emlékeztet bennünket, melyekkel a házi állatokot táplálják és hizlalják, mindazáltal legnagyobb hasonlósága van a tejjel, melytől az olaj nagyobb mennyisége által különbözik, ahonnan vegyítenül nem használhatni oly bő mértékben, mint a tejet. De ha vízzel vegyítettik, mint rendszeren isszák, akkor inkább a tejjel hasonlíthatni össze, mint théával vagy kávéval. Másrésről a tej föléltt azon előnye van, hogy csokoládédékot és szállékony olajat tartalmaz, s magában a théa hatását a tejjel egyesíti.

A kakaó gazdagabb olajban, a tej gazdagabb sajtanyban (casein), s ebben van alapja annak, hogy a kakaót tejjel készítik, mert az egyik vegyérés a másik hatását gátolja és szelidíti, s az olaj nagyobb mennyisége

menti ki a szokást, miszerint a kakaópépet vagy csokoládét cukorral, finom buzalissal vagy keményítővel vegyítik.

A braziliai kakaó vagy guarana. Braziliában a paulinia magvait használják és készítik úgy meg, mint a kakaót. Az utazók ezen növényt, mint kávéfajt említik, melynek magvait, mint a kakaóbabot megőrlik és aból lepényeket csinálnak. Használás alkalmával ezen lepényeket vízzel vegyítik, megédesítik és aztán megisszák. Ezen növény, szintugy, mint a kávé és théa, théadékot tartalmaz, miért is a meleg italok közt joggal foglal helyet, alkalmas levén egyszerűen az életmüségre amazokhoz hasonló hatást gyakorolni.

Hogy a kakaót valamely állomány pótolhassa, annak illatos elemmel, olajos valóval és tetemes mennyiségű táppal kellene birnia. Még eddig csak az olajos magvakból készítettek a csokoládéhoz hasonló italokat. Spanyolországban jelesül az ennielő palka (cyperus esculentus) csucorait használják e célra. Azonban hiányozván benne a légeyndus állomány, a kakaó helyett sikerrel nem alkalmaztathatik.

Mielőtt tárgyunkat elhagynók, foglaljuk össze röviden azt, mi az első számlált italk vegyéri és élettani tulajdonairól tudni való van.

Vegyéri minőségeket illetőleg ezen italk, miután megpörköltettek és használatra készen állnak, következők létrészekkel bírnak.

1. Van bennök szállékony, illatos és fűszeres olaj, mely a fris levélben vagy magban hiányzik és csak a pörkölés alatt fejjük ki. A théában legnagyobb, a csokoládében legcsekélyebb az olaj mennyisége, mely a kínai és paraguayi théában s a pörkölt kávéban a forrás által kevesedik, ellenben a nyers kávéban annál könnyebben és több fejjük ki, minél huzamosban állott vagy érett a bab.

2. Van bennök keserű és jegezesülhető elem, mely sok légeynt tartalmaz és az életmüségre saját hatást gyakorol. A théában, kávéban és guaranában ezen elem a théadék, mely 29 százalék légeynt, a kakaóban csokoládédék, mely 36 százalék légeynt tartalmaz. Egyenlő súly mellett a théafajok általában kétfajta théadéket rejtenek, mint a kávéfajok. A kakaóban a csokoládédék mennyisége körülbelől két százalék. A kávéban és cikóriában a pörkölés alatt más keserű elem nemzódik, de a mely sem nem jegezesül, seim légeyvel nem bír.

3. Van bennök cersav, melytől ezen italk összehúzó erejüket kölcsönzik. Ebből a théában legtöbb, a kakaóban legkevesebb van.

4. Birnak a buza sikeréhez vagy a hus rostanyához hasonló tápláló állományval. Ezen vegyérés legkövérebben van jelen a théa-velekekben és aztán a kakaóban. A vízben nehezen oszlik fel és azért kárba megy, a hol csupán a forrázatot isszák.

5. Birnak végre a mondott italk bizonyos mennyiségű kövérvével, mely a kakaóban az egész súlynak felét, a kávéban nyolczadát, a théában 3 vagy 4 százalékat tesz. Ezen kövérvétől nyerik az italk nagy tápláló voltokat, de egyszerűen a gyenge gyomrot nagyon terhelik.

Ha pedig élettani tulajdonaikat vagyis az életmüségre tett hatásukat vizsgáljuk, következőket tapasztaljuk:

1. Általában az agy működésére nevezetes befolyást gyakorolnak, amennyiben az idegeletet élesztik.

2. Lecsendesítik az edényrendszert, csillapítják az éhséget, kéléletetik az anyagváltást, s a test vesztességét korlátozzák. Különösen kevesbit a tüdőkből kiözönlő szénsavat, továbbá a huyagyanyagot, vilsavat (Phosphorsäure) s a renzes sókat a vizeletben.

3. A szívnek erősbűdött munkásságát, a reszketést, fejfájást, az ittasságot és félrebeszélést, miket néha a kávé tulságos használása okoz, főképp a kávédek idézi elő — Ellenben a vesék, belek és kigözölő edények nevedekett működése az olajnak tulajdonítandó.

Az ezen italk történetére vetett pillan némi érdeké gondolatokat kelt az emberben, melyek közül első helyen áll azoknak rendkívüli elterjedése és a fontos állás, melyet a mesterséges életkélekeknek nevezett dolgok sorában elfoglalnak. Hogy ezen italknak fölemésztett mennyiségét pontosan megmondhatók, arra nézve adatok hiával vagyunk, mindazáltal következőképen lehet azt hozzávetőleg megállapítani: Kínai théából elfogy évenként 2240, matéből 20, kávéből 600, cikóriából 80, kakaóból 100 millió, s így összesen 3000 millió font.

Nem kevésbé meglepő az emberszám, melynek ezen italkra, mint életkélekkre szüksége van.

A kínai théát Chinában, Orosz-, Tatárországban, Északamerikában és Európában mintegy 500 millió ember használja,	
a matét vagy paraguayi théát	10 millió
a kávéhéat	2 „
a kávébabot	110 „
a cikóriát	50 „
a csokoládét	50 „

összesen 722 millió, tehát az embernek három ötödé.

A másik, mi figyelmünket ezen italk történeténél magára vonja, azon körülmény, hogy azok Európában mindinkább lábra kapnak, aszerint amint a szellemi munkásság fejlődik. A renzes ételek, melyekkel az italfogyasztók élenek, kétségkívül módosítja az életmüségre gyakorolt befolyását az italkoknak. Sőt az is valószínű, hogy a táplálék természete határozza meg némileg, vajjon théát vagy kávé igyának inkább a különbözö nemzetek. És ha ezen valószínűséből okoskodni akarnánk, azt monhatók: miszerint a kakaóban sokkal több tápanyag foglaltatik, semhogly az, mint a théa vagy kávé, az idegéletre hathatna; abban azonban épen nem akarjuk az alá-

rendelt szellemi élet alapját keresni, mely különösen az olaszokat és spanyolokat jellemzi, hol a kakaó renzes fogyasztási cikket képez.

Szembetűnő tény végre, hogy főképp művelt államokban a legszegényebb és, keresetének egy részét théa vagy kávé vásárlására fordítja, holott szintugy tudhatná éhségét kenyérrel és tejjel, vagy burgonyával és sóval csillapítani. És ha szinte kevésbé telik is meg gyomra, ha kávé vagy théát isszik, de éhsége hasonlóképen megszűnt, és testi, valamint szellemi jóléte csodálatos emelkedést vón.

Dr. S. J.

Kép az eszkimó életből.

Kane kapitány néhány év előtt, midőn az északamerikai admirális megbízásából Franklin János és társai fölkeresésére indult, Etahban (Grönlandban. a Baflinöbél mellett) hosszabb ideig tartózkodott, mely alkalommal módjában volt, az eszkimóknak, e nyomorult népek életmódjával bővebben megismerkedni. Ő beszéli, hogy egykor egy eszkimó kunyhóban fordult meg, hol egy fiatal házaspár élt, mely gyermekét meggyilkolta. Kane, mintha a dolgról mitsem tudna, kérdezőszködt a gyermek fölé, mire a fiatal házask mindketten a földre mutattak, a megzavardok legkisebb jele nélkül, s egy könyvet sem áldoztak meggyilkolt gyermekök emlékének, pedig e nép minden alkalommal, különösen halálosoknál, bőségesen szokta könyveit ontani.

A mi a sirást illeti, ezt az eszkimók igen sajátóságos módon gyakorolják, s valóságos rendszert csinálnak belőle. Ha egyik elkezd sirni, a többiek is azonnal mind rákezdik a keserves nótát Néha többen öszegyülekeznek, általános gyszt tartani, midőn aztán gyakran megtörténik, hogy a mint az egyik sirva fakad, a jelenlévők egyszerre mind vele sirnak, anélkül, hogy eleinte tudnák, hogy k t vagy mit kell siratniok. Ily társas sirásokra nemcsak halálesetek adnak alkalmat, hanem akármely más szerencsétlenségek is, például a vadászat nem sikerülése, a fókaszigony eltérése, vagy egy kuty kimulása stb.

A törzs főnöke, vagy profétája, mint nevezni szokták, az eszkimók közös tanácsadója. Ő gyakorolja az orvosi teendőket, a rendőrségi felügyeletet, vezeti a kis állam életét s a felsőség minden hatalmát gyakorolja.

A vétkekre gyakran, valóban egyetlen büntetés vár. Így p. o. oly házastársnak, ki hűtlenséget követett el, egy egész éven át nem szabad fókavadászatot tartani, vagy bizonyos kedvezéseitől, például a tengeri nyulstól kell magát visszatartóztatnia, vagy födetlen fölvel kell járnia a szabadban, minek nem ritkán halál a következménye.

Az év vége felé a rozmárok nagy mennyiségben mutatkoznak, s mihelyt a jég megszilárdul, elkezdődik ellenök a vadászat, mely gyakran a legborzasztóbb veszélyekkel jár.

Tavaszzal, vagyis azon hónapban, midőn a nap ismét láthatóvá lesz, a téli éhszükség is véget ér. Január és február csaknem mindig a szükölködés, nélkülözés hónapjai; márcziusban a halászat s vele új élet kezdődik. A nyomorult, hóval fedett kunyhók nagy tevékenység színheyeivé lesznek; a jezes földön nagymennyiségű élelmiszerek hevernek; a nők bőrből lábbelket készítenek, a férfiak szigonyokat a trele.

Az eszkimók közt oly gyakran uralkodó éhség valódi oka rendkívüli falánságukban rejlik, minek azonban korántsem rosz szokás az oka, hanem inkább az iszonyu hideg, mely roppant mennyiségű szénsvat emeszt meg.

Magyar népmondák.

(Folytatás.)

II.

Alig van hazánkban regényesebb vidék, mint az, hol Szepesmegye és Lengyelhon határainál a Dunajecz hajjai sziklákon át, utat törnek Lengyelország rónára és a balti tenger felé. A „vörös zárda“ vidéke ez, hol a természet önkénye a legtűresebb alakokat kölcsönözte a szikláknak, melyekben az eleven képzelődés orszlánokat, lovagokat, palotákat és kerteket lát.

Itt tanýáztak ama elhírhedt cseh rablók, kik végre Mátyás király által megsemmisítettek; a szirtok egyikének még most is, „Axamitka“ a neve, a rablófőnökök legmerészbikének neve után.

Rég halt már ki tetteinek emléke a nép szájából, de neve feledhetlenül fennmaradt, míg Mátyás király neve az ottani nép közt egészen ismeretlen — különös játko a sorsnak, mely a bátor király nevét elfeledteté, a rablót pedig fentartotta.

Ama vidéken, Lipnik erdejében, egy kristályforrás mellett, messziről szerelmes párhoz hasonló két szikla áll. A monda szerint Kullin királyi vára emelkedett itt fel; e fejedelem a havas vidékből gyönyörű kertet alkotott, melynek közepén, ott, hol most a forrás csörgedez, ugrókat hömpölygött. Ez Adlának, a hajadonok legszebbikének volt kedvencz tartózkodóhelye; Wladin, a királyi, az ifjúság forró lánghevével szerette őt, de a szerelméle tekintetével észre vette, hogy a szüz napról napra halványabb lesz, s ha kebléhez szorítá, feje fölött hallotta a halál-angyal szárny-csatogását — sikertelen volt az orvosok mestersége, a kedves leány mindig sápadtabb lett. Végre az udvar csillagászok ki tudták a betegség okát. Oma a Kárpátvízgy tündére volt ez, ki fenn a zöld tónál építette palotáját és Kullin udvarában meglátva a királyit, forró szerelmmel lángolt fel iránta, de ez visszautat-

sítá a tündér szerelmét, mert szívében csak Adla képe élt, mely tiszt és fényes volt mint a Kárpátok hava, ha a nap első sugara rá süt. A tündér megboszlata magát, a szép nőt elvarázsolván, ki miatt Wladin szerelmét nem bírta elnyerni; azért nem bir jarká segíteni földi szer, hanem csak azon ir, melyet a tündér a havasok fűvéből maga készít, s mely a nőt szépséget változtatlanul fentartja.

Wladin ezt meghallván, felvértezte magát s utnak indult a Zöld tó felé, hol Omnához a balzsamért esdeklent. Oly édesen folyt ajkairól a beszéd mint a méz, a szerelem szóknokká tette a hőt, de a tündér mégis megtagadta kérését, melynek okát jól tudta; ekkor fegyveréhez nyult a vitéz, s mit kérésessel nem tudott elnyerni. azt kardjával akarta elérni — de a tündér huszonegy fejt sarkánnyá változott s lángleheletéül elolvadt a paizs, pánccéla, csontjain darabokra szakadt a kard. Kétségbe-esetten karolja most át izmos kezekkel a sarkányt s nyakát szegvén, elragadta az irt.

Győztesen, de megsebezve sietett becses zsákmányával hazafelé Adlahoz, hogy az ir egy cseppjét fejére öntse e a varázstól felszabadíttassék. De a leány csak szerelmének élt; s úgy hogy a forrón szeretett meg van sebezve, leszakítá melléről az öltönyt, látván itt a sebeket, a sárkánykörmök e halált-hozó nyomait, bedobta az ugróktuba a mentő irt. Wladin keblére támaszkodva egyszerre meghalt mind a kettő a szerelem forró ölelései közt. A meghalt szerelmi pár kővé vált és még most is ott áll a forrásnál, hol a kert helyén ezer éves tölgyek zöldelnek.

Déés város középületei.)

III. A kisededóvoda.

Midőn a művelt világ minden részében vízhangra találtak a kisededóvó-intézetek felállítása tárgyában szakavatott férfiak által emelt lelkes szavatok, a belső-szolnokmegyei értelmiség is kezdett egy kisededóvoda létrehozása felől gondolkodni. Még 1844. évben a déési társalkodási egyet kebelében fogamzott meg az eszme, ott ért meg a gondolat azon tervre, melynek létesítése példátlan gyorsasággal bekövetkezett, pedig hiányzott a szükséges pénzpal, szinte semmiből jött létre; csak is a bonfiumi lelkesedésre s áldozatkészségre lón fektette a terv, mely hogy életrevaló volt, megmutatá a szép siker; mert nemcsak hogy jelenleg áll és virágzik ez intézet, de jövő fennállása is tökéletesen biztosítva van.

Szilárd alapon nyugvó erős megyőződés egyesite minden anyagi és szellemi erőt a terv kivitelében; azon megyőződés, hogy a szülői ház nem mindig képes megvédeni a kisededeket, azon számtalan rosz benyomás, testi lelki bajok veszélyétől, melyeknek házunk legdrágább kincsei ki vannak téve, addig, míg rendes iskolai oktatás alá jöhhetnek. Tehát szükséges egy oly intézet, hol a kisedek 3-tól — 7 éves korukig, naponként reggeltől estig gyöngéd bánásmódban részesítetnek, kellemesen és hasznosan elfoglalva tartatnak, minden történhető bajtól, veszélytől, üres tedsed lélektompító unalmától, rosz példák mélyétől, vagy durva bánás erőszakától teljesen biztosítatnak, és már korán kezdve, minden széphez, jóhoz, illőhez, rendez, csinosáshoz szoktattaknak, a vallás és erkölcs legbelső, legmélyebben gyökerező magvai lelkökbe vettetnek, s ezenkívül még az olvasás és írásban is, minden megfizetés nélkül oktatást nyerneik, és sok más, egész életre hasznos ismeretekre s iskolai társulára elkészítetnek.

Miután a déési társalkodási-egyet kebelében megért az eszme, Belső-Szolnokmegyei rendeli 1844. ki január 23-án 22-ik jegyzőkönyvi határozatnál fogva, mint kezdeményezők léptek fel, s a megye részéről felszólítás bocsátatott a birtokos osztályhoz, nemességhez, polgársághoz, az egyházközhöz, czéhkekhez és egyletekhez, az üdvös csel kiviteléhez jótékony adományozásokkal járulni; lelkes ügybarátok jártak-keltek s terjesztették a józan és természetes okoskodásával az ügymagyarázó nemes fogalmakat. A felszólítás vízhangra talált az egyesületnél és testületeknél. A déesi ev. reform. egyház kebeléből kinevezett bizottmány, márcz. 3-án kelt határozatánál fogva, több száaz példányban kinyomatott felhívást bocsátott ki, s az épületre szükséges helyet megajánlotta, 1846. april 27-kén kelt határozatánál fogva, a megye szükséges munkaerőt, gyalog és szekeres napszámokat adott, a társalkodási egyet több künn heverő tőkékéit ajándékozta a szent csel előmozdítására, egy műkedvelő-társaság alakult, mely színelőadásokat rendezvén, az ezekből bejött több mint ezer pftból álló tőkét adott az intézet alapja biztosítására; ezenkívül nyilvános tánczigalmak jövedelméből, melyek közül egy sorshuzással vala egybekező, sok beces nyeremény, többnyire lelkes nők kézműve, ma is erekyekint őrzitetik s egyesek adományából oly szép összeg gyűlt össze, mely az épület felépítését biztosította, mi oly gyorsan hajtatott végre, hogy 1845. az épület alapja ünnepplesen letéttet, s az intézet már 1846-ban a közönség használatára meglepően szép polgári szertartással megnyitattott.

De mielőtt az építés megkezdett volna, a részvevő buzgóságot s az idő szellemét szerencsésen felhasználva, az intézet jövő fennállhatása is tartós alapra lón fektette, mert a tapasztalás bizonyította szerint egy ily intézet sokkal könnyebb hirtelen felállítani, mint biztosan fentartani, a megbukott terv pedig magának az ügynek szokott ártani.

1. Déés városa közönsége, a fennállótt kir. fő kormányzó nov. 5-kén 1846. kelt rendelete által jóváhagyva, a kisededóvó fizetése pótlására ajánlott évenként 120 ft.

*) Lásd Vasárnap Ujság 10., 11. számait.

T Á R H Á Z.

A „Nóuralom” Szigligetiről.

Szigligetinek „A nóuralom” című pályanyertes vigjátékáról a bíráló választmány jelentését *Salamon Ferencz* olvasá fel az Akademia m. hó 19-iki ülésében. Nem lesz érdekelten olvasóink előtt, ha e vigjátékot a jelenléte alapján bővebben megismertetjük. Az idei Teleki-jutalomra összesen hat pályamű érkezett be, melyekről a jelentés azt mondja, hogy a „Nóuralom” öt versenytársa vigjátékíródalomunk jelenlegi színvonalához képest is középszerű vagy gyenge mű; azonban a pályázatot kedvező eredményűvé teszi a megnevezett vigjáték, mely a bírálók összhangzó véleménye szerint nemcsak pályatársai közt legjobb mű, hanem a jelenkori magyar vigjátékíródalom felső színvonalán áll. T. i. azon szerzőtől kevés számú vigjátékaink közé tartozik, melyekből komoly törekvés látszik azon magas, valódi komikum megközelítésére, mely az emberi hiu szenvedélyeket nevetéssé tételével bünteti, s e mű szerzője nem a szoknyabikáldalt választá e részben. Dícséretes e vigjátékban, hogy a mese nem véletlen események és mesterkelt intrigák gépszerű bonyodalma, hanem azon valódi cselekvényt találjuk benne, mely az egyének szenvedélyeiből s kölcsönös viszonyukból természetesen folyt. A „Nóuralom” végre érdekes helyzetek, változatos jelenetek közt folyt le, s a fejlődés elejétől végig feszültségben tartja a figyelmet. Az előadás élénk, derült s a szenvedély sok helyen meglepő hűséggel nyilatkozik. Midőn e vigjátékban iteltetik a koszoru, nem csupán a most pályázott hat vigjáték, hanem a lefolyt egy-két évi vigjátékíródalom összes termékei közt is teljes igazság van szolgáltatva a nevezett mű kitüntetésére által. Eddig a dícséret. Most lássuk hiányait a jelentés szerint. A „Nóuralom” bár vigjátékaink közt a legfelső rangok egyikét foglalja el, nem tartozik a remek közé s nem a szó legmagas értelmében vett jó vigjáték. Bár szép és élvezetes mű, élvezetünk megzavartatni olvasás és előadása közben. A fejlesztésben több hibán ütökünk meg. Ikon, az egyik főszemély féltékenysége igen gyenge indokollással, s majd semmi fejlesztéssel áll elő rógtón. Ennél is nagyobb fogyatkozás, hogy a mű vége, az egész megoldás oly gyorsan pereg le, hogy a néző nem érezheti magát egészen kielégítve. A mű eleje sokkal élvezetesebb, mint a vége, holott ez élvezetnek fokozódni kellene. Továbbá az alakok nem válnak ki eléggé, csak vázlatot találunk e műben jellemfestés helyett. Kifogást lehet tenni még oly tények is kifejezések ellen, melyek a miatt valószínűtlenné, hogy azon magyar társadalom, melyet szerző képzeltek, kétségkívül megbotránkosnának bennök. Ide tartozik csaknem egy egész szerep: a Kondori szerepe. Az e vigjátékokban szereplő alakokra általában azt lehet még megjegyezni, hogy bizonyos jellemgyengeségben szenved mindenik. A komikum, mely felé a mű szerzője törekszik, nem tartozik az értelemes közé. A komikai eszme nincs elég hathatósan előállítva, s nincs benne egy alak is, kit ez eszme oly specifus és maradó megtestesítőjének lehetne mondani, minők a jeles vigjátékok főszereplői. Végre a nyelv, bár könnyű, sok helyen találós és jellemzetes, annyira, hogy e részben is a legjobbak közé tartozik jelen vigjátékíródalomunkban: sem eléggé drámainak, sem eléggé magyarosnak nem mondható. Ezek a bíráló választmány főbb kifogásai a legmagas mérték szerint, az abszolút tökély szempontjából.

Irodalom és művészet.

△ (Röpirat.) Emich Gusztáv könyvnyomdájában ily című röpirat jelent meg: „Mit tartunk azon magyar emberekről, kik ez időben a kinevezés útján nyert helyhatóságai hivatalokat elvállalják?” A névtelen szerző természetesen azt feleli: hogy minden jót tarthatunk róluk.

+ (A „Budapesti Szemle,” e kitűnő tudományos folyóiratból) ismét két (XLIV. és XLV.) füzet jelent meg, melyeket „Horáz élet és jellemrajzának” folytatása és vége nyit meg Szász Károlytól, ki a híres római költőt és műveit kitűnő források után igen szépen és tanulságosan ismerteti. Ezután következnek „A kommunizmus és socializmus rendszerének ismertetése” Kautz Gyulától. Ez már harmadik közlemény e tárgyban. E sok tekintetben igen tanulságos olvasmányt azon nagybecsű értekezés, „a középkori emlékszerű építészetről honunkban” váltja fel, melyet Ipolyi Arnold az Akademia nagygyűlésén egy részben, nagy tetszés közt, felolvast. Következik „Toequille emlékezete,” azon eszmedus szép beszéd, melynek egy részét Tréfort Ágoston az Akademiában nem rég felolvasta. A következő cikk hazai történelmünk egyik legerősebb korszakára vet fényt egy sveiczi monographia nyomán, mely Sveicznak Hunyady Mátyás királyunkkal való viszonyát addig nem is remélt részletességben deríti fel. Segesser munkája ez, melynek ismertetése után Szabó Károly közi Russ Menyhért lovag emlékiratát Magyarország követsége ügyében, Luzern tanácsához, 1493-ból. Igen érdekes olvasmány a János Ferencznek Reuchlin jeles műve nyomán írt „Olaszország újabb története” is, melyből most veszeskük a negyedik közleményt. „A fölfedezések és találmányok” rovataiban három igen érdekes cikket olvasunk Szabó Józseftől: a szinképi elemzésről, a meteoritok vegyelemzéséről s egy fölfedezett ősnépről, a tó lakóiról. Közli ezenkívül a „Szemle” Tréfort Ágoston emlékbeszédét Macaulay felett. Az irodalmi szemlében Szilágyi Sándortól és Pesty Frigyesztől olva-

sunk ismertetéseket s bírálatokat. Bezárja a tartalmas kettős füzetet a m. Akademia tárgyalásainak terjedelmesebb ismertetése a szerkesztőtől, s a hazai könyvészet.

+ (Jámbor Páltól „Egyházi beszédek”) jelentek meg egy kötetben, mely 189 lapra terjed s előbeszédet és 23 prédikációt foglal magában. Ára 1 ft. 20 kr. Megjelent Szabadkán Oblath Leonnál. Ugyanott sajtó alatt van *Hiadortól* egy kötet költemény, melynek tartalma: Luis de Camoens fog-sága. Emléklapok. Gyászlapok. Orsó. Törvénytelen vér.

○ Megjelent a *Bibok Lajos* által szerkesztett és kiadott „*Tavaszi*” szépirodalmi zsebkönyv, melyben többek közt a következő írók műveivel találkozunk: Ábrai Károly, Beniczky Emil, Bulyovszky Gyula, Kuliflay Ede, Malvina, Sárosy Gyula, Szél Farkas stb. A könyvet gr. Forrayné arczéke díszíti s egy magyar dalszerzemény is van hozzá mellékelve Simonffy Kálmántól. Megrendelhető a „Győri Közlöny” kiadó-hivatalában 1 ft. 50 krajval.

○ (A „Hölgyfutár”) f. hó 1-je óta Bulyovszky Gyula felelős szerkesztése mellett jelenik meg.

○ (Pályázati eredmény.) A Karácsonyi-féle 100 arany pályadíjt *Dobsa Lajos* „Bűnt bűn követ” című drámája nyerte el. Az Akademia m. hó 31-én tartott ülésében olvastattott fel ez ügyben a bíráló jelentése, mely oda megy ki, hogy a pályamunkák közt átalános becsei egy sincs, s Dobsa művének csak mint aránylag leggyobjbnak íteltetett oda a koszoru.

+ (Erdélyi Ferencz „Szarolta” című új operája) már teljesen elkészült. Előadását a jövő hó folytán biztosan várhatjuk. Miértők nyilatkozata szerint, a kitűnő zeneszerző ez új műve méltó testvére lesz a „Hunyady László” és „Bánk bán”-nak.

○ (Czáfolat.) Azon hír, mintha Inkey Adám és gr. Zichy Ödön politikai lapot szándékoznának kiadni, illetékes oldalról vett értesülés szerint, teljesen alaptalan.

○ (Az „Ungarische Nachrichten” új német lap) april 1-én megindult. A szerkesztő Bauszner József „Politikai programunk” című cikkében határozottan kijelöli azon irányt, melyben e lap működni fog s mely magyar szempontból tekintve, figyelemre méltó, a mennyiben határozottan a magyar alkotmány védelmére emeli fel szavát. Sok szerencsét kívánunk neki, ha ez uton következetesen tovább halad. Előfizetése évnegyedre 5, félévre 10 ft., melyért naponként kétszer jelenik meg.

○ (Az „Egri Posta”) valószínűleg szerkesztőt cserél. Mint mondják, *Erdélyi József* szándékozik átvenni e lap vezetését.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

△ (Mesterséges kéz.) Spanyolországból egy andalusiai művész gépezetes kezét küld a londoni világkiállításra. E mesterséges kéz, mint mondják oly tökéletes, hogy az élő kezét teljesen pótolja. A legkisebb tárgyakat is a kar mozdulata szerint megragadja, ir és minden mozgást oly könnyen tesz, mint a természetes kéz.

— (Uj találmány.) Kassáról írják: A magyar iparos, s a magyar ember általában nem szokott kérkedni lenni, sőt irtózik a nyilvános hirdetésekétől, a mi nem ritkán az iparos kárára is válik, mert bizony igaz az a deák közmondás: „ignoti nulla cupido”. — A miről az embernek tudomása nincsen, azt magának megszerezni kívánsága sem lehet. — Azért szükséges, különösen a közhasznu találmányokat mentől többször hirdetni, mert a legjobb találmány is használatlanul elvész, s az emberiség kárára elenyészik, ha azt a világ tudtára nem hozzuk s vele meg nem ismertetjük. A közérdek tekintetéből kötelességemnek tartom tehát, önnel tudatni, hogy egy Kassán lakó derék honfitársunk, már öt év óta bír kizárólagos kiváltságot, egy általa feltalált közhasznu *fűtési javításra*, vagy is egy oly, minden cserépvas- vagy más fűtőkemenczében — bár ki által könnyen alkalmazható szerkezetet, hogy az által az eddigi tüzi anyag szükségletből felélni többet is meg lehet takarítani, s még csak egy hirlapban sem tétete említést találmányáról. — Mivel ezen közhasznu találmánynak könnyű alkalmazhatása, czél-szerűsége és jó sikere itt már hivatalosan tett kísérletek által is bebizonyult, sietek önt értesíteni, hogy említett honfitársunkat, *Méray Ferencz* urat rábeszéltem, tenne lépéseket, hogy találmánya a közönség által legalább jövő télen már mentől nagyobb mértékben használatba vétessék, minek következtében el is határozta magát, kizárólagos jogának átruházásáról oly okmányt készíteni, melyben egyszerűsággal találmányának leírása s az egész szerkezetnek rajza is foglalva létszen, s ezt igen csekély áron árutatni szándékozik. W. A.

○ (Érkövy Adolf „Gazdasági Füzetek”) a második füzet is megjelent, következő tartalommal: A gazdaságat egyik életkérdése, Peterdytől; A takarmány és marhák létszáma közti arány, Gondol Dánieltől; Lófogtat; A világpártárlatok jelentősége, dr. Kautz Gyulától; Bögészet a francia borászat mezejéről, Peterdytől; Egyesületi élet; tarlózat; lapszemle; magyar termékek kivitele 1861 ben.

○ (Csongrád megyében a keleti marhavész) tökéletesen megszűnven, az egész megye a zárlat alól felszabadítottat s a szabad közlekedés helyreállt.

2. A déési ev. ref. egyház	100 „
Ezenkívül az intézet rendes évi jövedelme:	
3. A künn levő tőkék kamata	72 „
4. Az intézet földszinti szobabére	110 „
Összesen	402 ft.

A vigadó időszakban az intézet saját termében rendezni szokott kisdédóvdái tánczvigalmak jövedelme az intézet rendkívüli költségei pótlására szokott fordítani. — Az intézetre tenni szokott kiadások évenként:

1. A kisdédóví tanító fizetése	220 ft.
2. Az ápoló évi fizetése	100 „
3. A szolgáló	60 „
4. Apró költségek: meszelés, surlás stb.	20 „
Összesen	400 ft.

Mivel ezen intézet létrehozásában Belső-Szolnokmegyének nevezetes része volt, közakarattal annak pártfogása és rendelkezése alá bízottat, annyira, hogy az évnegyedes közgyűléseken, az óvoda állapotáról is mindig tudósítás tétetett. Megszűnven a megyei rendszer, 1850. az akkori cs. kir. kerületi biztosság 3 szakavatott férfit nevezett ki az intézet felügyeletére, kiknek kormánya alatt áll jelenleg is az intézet, kik a tantárgyat, a tanrendszert a tanítóval együtt elintézik, minden szükségesekről rendelkeznek, a bevételket, kiadásokat számba veszik. Ezen férfiak: nyugalmazott mérnök Ungvári György, egyházi főgondnok, Pataki Dániel és róm. kath. gondnok Kremer Samu, Vajda Pál helyett.

A déési kisdédóvoda.

Jelenleg a déesvárosi hatósághoz évenként egyszer tétetik kimerítő tudósítás az egylet állapotáról a bizottmány által. Az intézet népessége legnagyobb tavasztól kezdve őszig, a mikor a gyermekek mozgása a legszükségesebb, ilyenkor a kisdédék száma felmegy 80-on, néha 100-on felül, mikor a tanító a sok gyermekkel nagyon el levén foglalva, legfeljebb csak az óvói kötelességeket végzi, a tanítás csak játszáközben eszközöltetik. Őszel a sok eső, hideg beállásával az apróságok nagyobb részint honn maradnak, de a kik feljönnek, azokra nézve a dajkázkodás épen úgy kiterjed mint nyáron, hanem tében leginkább csak a nagyobbak 30—40, járnak fel, ezek őszőlő tavaszig rendes elemi tanításban részesítettek, tavaszszal közzvizsgálatot adván, kik azután a rendes elemi iskolába mennek át. Különben itt minden időben próbatét van, midőn a látogató kívánja, a gyermekek az elejükbe adott kérdésekre bátran felelnek, barátságosan köszönek, kezét nyujtanak, szívkepező verseket mondanak, dalokat énekelnek, tánczolnak, s ha az udvar kertjébe kimegy az ember, csinos testgyakorlatokat tesznek.

Az elemi iskolának behozatalával szükségesnek látta a bizottmány az óvoda eredeti eszméjét ennyiben módosítani, mert nevezetesen a nagyobb számú szegénység csak addig járathatja iskolába gyermekét, míg annak a háznál semmi hasznát nem veszi, s haszinta a mennyit írni, olvasni, számot vetni, s a természetannak minden lépten előforduló tárgyaiból mint gyenge gyermek valamit tanulhatott is, ámbár nagyon kevés, mégis nyereség van benne, mert a gyermeki évek nem minden haszon nélkül repülnek el.

Az intézet a város egyik legszebb részén, emelkedett helyen fekszik, emeletre, kőből, zsinidelyfedél alá van építve, az emeleten van két szoba a kisdédóvó lakával, 1 konyha, 1 kamara, egy nagy terem s egy pihenő szoba a kisdédéknak, egy kisebb szoba az ápolónőnek.

Az óvoda termében van néhány pad, és sok, a kisdédékhez alkalmazott kisebb szék, egyik oldalon a fű, a másikon a leánygyermek számára, czélszeruen elrendezve, az ápolónő szobájában egy pár gyékény, s párnák az elálmósodott kisdédék számára; fekete táblák, fali úbc-ék, számtanulást-könyvítő játékszerek, egy pár fogas a kisdédék kalapjaik, és öltönyeik felaggatására, egy fiókosszekrény, hová a magukkal hozott éleleget beletehetik; a nagyobb gyermekek számára pala-táblák, műszerszámok, minták, természetleirási tárgyak, ásványok, növények, állatok képei.

Künn az udvaron, mely csinos kertet van átalakítva, különféle testgyakorlógépek, hinták, falabas oszlopok, sulygyen tartására szoktatott, élére állított deszkák, levegőben vizirányosan lebegő gerendák, kötéllágcsók, melyeken a gyermekek magukat gondos vigyázat mellett gyakorolják, s testi ügyességet szereznek. Sokszor megfordulok ezen szépen virágozó inté-

zetben, s igazi lelki örömet érzek, midőn az ártatlan kisdédék között vagyok, kik annyira tudják az illendőség szabályait, s oly helyesen viselik magukat, hogy az udvaron díszlő sok virág és facsemetét érinteni sem merik, pedig közöttök játszanak. Az idegen, ki Déésre jó, el ne mulassza ez intézetet megtekinteni, hol vallás, nemzetiség és születésre való tekintet nélkül egy kis gyermekvilágot lát maga előtt, egy új, talán, boldogabb nemzedék csiráit. Mostani kisdédóví Turbucz Ferencz, szakértő, sok türelmet tanusító, lelkiismeretes tanító, kinek egy intésére tánczra, dalra kel a kis gyermek-sereg, ha meghuzza hegedüvonóját. Ezen intézet körülményes ismertetésében csak az volt czélom, hogy más városok hasonló virágozó kisdédóvóintézet felállítására kedvet kapjanak. Pataki Ferencz.

Az epigramm magyar nevérol.

A Pol. Ujd 9-ik számának „Egyveleg” rovatában Balogh Ferencz ur az „epigramm”-ot „szikram” mal véli magyarban kifejezhetni, s felhívja az „avatottakat” mind ezen sajtó, mind az epigrammának eddig ismert egyéb magyarításai iránt is, nézetük nyilvánítására.

A nélkül, hogy magamat e részben az „avatott” címre jogosítottnak tartanám, bátor vagyok a tett indítványhoz, egyszerű „mükedvelőképen” következőleg hozzászólani:

Az indítványozó ur által felhozott régibb alakításu: „bökvers, csipős-vers, csalánzat, villanyka, szikely” közül egyedül a „villanyka” érdemel figyelmet, még pedig oly mértékben, hogy míg jobb zavunk nincs, bizvást ennél maradhatunk. Valamint ugyan is a jó epigrammnak tulajdona és feladata az, hogy elménk- és kedélyünkre villámesebb meglepéssel hasson: ép úgy hat a villany (elektron) is testi idegzetünkre; s ennél fogva a hasonlat, melyen az új szó fogalma alapul, helyes; de a szóalakulat sem helytelen, noha „villanyka” mint a villanyok egyszerű diminutiva helyett a „villám”-ot (ezen igétől villan) jobbnak tartanám. — Más ismét a határozott értelmű villám és villámlás stb.

A „szikram” nézetem szerint azért nem fogadható el, mert az m betűnek közlő ur által kívánt értelme csak úgy lehet, ha az m betű által valamely ige (verbum) főnévvé alakítottatik, s ennek folytán az ígében rejllő eszme a főnévbe vitetvén által, ennek törvényeivel azonul. Így tehát a „rohan”-ból (ruit) lehet „rohám”-ot, a „fut”-ból (currit) „futám”-ot; a „vél”-ből (opinatur) „vélem”-et (opinio), az „áll”-ból (stat) „állam”-ot (status) stb. alakítani, de a szikrából szikram-ot nem, — mert a szikra csak épen úgy főnév mint például *maeska*; ha tehát szikram helyes, akkor *maeskam* is helyes lehetne. Pedig bizonyítani sem kell, hogy ez képtelenség. Pajor István.

Egyveleg.

○ (Megtámadják-e az embert a farkasok?) Eddig ugyan senkisen kétkelkedett róla, hanem a minap előállt egy erdélyi öreg vadász, kinek zordon időkbén számtalanszor volt alkalma, farkasokkal találkozni, s határozottan azt állítja, hogy élte hossza folyamán alatt egyetlen egy esetet sem tud, hogy a farkas az embert bántotta volna, sőt példaként hoz fel rá, hogy a diühös vadak nemcsak az élő, de sőt a holt embert is respektálják. Mi tiszteljük, becsüljük azon öreg vadász tapasztalatait, de állítását igen merészen találjuk. Nyáron, midőn a farkas könnyen talál élelmet, elhisszszük, hogy respectálja az embert; de hogy téli időben éhségtől gyötörtetve sem támadná meg, az ellenkezik vérengző természetével. Persze hogy egy juhval szivesebben néz farkaszemet, de ha ez nincs, jó fogára az emberhús is. Az oroslán és tigris is rendszerint csak éhségtől kényszerítve támadja meg az embert, s így áll a dolog a farkassal is. Azért hogy ama vadász a farkasok meg nem ették, még nem következik az, hogy mást sem ették meg. Hála Istennek, még mi sem voltunk szerencsések e különös kitüntetésben részesülni, de azért egyáltalában nem szeretnők a farkas nagylelkűségét saját személyünk irányában próbára tenni.

○ (Gyógyimód a méhszurás ellen.) Igen gyakran megtörténik, hogy a méhek a legnagyobb vigyázat mellett is megcsipik az embert, miért is nem lesz érdekelten tudni, hogy lehet az ily szurás által okozott fájdalmat megszüntetni. Egy lap a következő eljárást ajánlja: Tartsunk tollat zsebünkben készen, melynek egyik vége karikás alakban legyen elmeszve. A méhfülánkot azonnal huzzuk ki, s a tollat egy percig nyomjuk jól a fulánk helyére, úgy hogy a bőrön karikát hagyjon. A nyomás azt eszközöli, hogy a méreg nem terjedhet tovább a bőr alatt. A mint a tollat leveszzük, a fulánk helyén kis cepp vért és nedvességet találunk, mit gyorsan le kell mosni s helyét nyállal többször megnedvesíteni. Ily eljárás mellett a fájdalom és daganat alig lesz észrevehető.

+ (A tenger mélysége) Tudvalevő dolog, hogy a tenger mélységének ismerete egyike a legérdekesb problémáknak, melyek jelenleg a physikai földleirást foglalkodtatják. Ujabbán sikerült a tudományak oly eszközt feltalálni, mely a tengermélység megmérésére szolgáló eddigi eszközöket tökélyre nézve messze túlhaladja. Ily eszközzel mérte meg Denham kapitány a tengert a déli szélesség 86° 49' s a nyugati hosszúság 37° 0.6' közt s mélységet 43,000 párisi lábának találta. Parker tengerészhadnagy pedig a déli szélesség 35° 35' s a nyugati hosszúság 45° 10' közt eszközöltött ily mérést s csak 48,000 láb mélységben akadt fenékre. Új számok ezek, melyek a legnagyobb hegyek magasságait is messze túlszárnyalják. Mennyi kifürkészhetlen titok, rejtőzhetik ily óriási mélységben!

△ (A pesti takarékpénztár 1861-iki forgalma) 21,355,095 ft. 84 kr. rug. A tiszta jövedelem 88,436 ft. 38 kr. Az egylet a múlt év folytán 10,100 ftot, az intézet keletkezése óta (1847.) pedig összesen 58,763 ft. 77 krt áldozott jótékony és közkezelőkre. A múlt évi adományokból megemlítünk néhányat, névszerint: a pestmegyei vízkárosultak részére adatott 1000 ft., a magyar nemzeti színház 1000 ft., a muzeumi madárgyűjtemények termének felszerelése 2000 ft., a Markó-képek megvételére 400 ft., a lipótvárosi templomépítési alapjára 500 ft., a gyöngyösi tűzkárosultaknak 500 ft., az írói segélyegylet pénzalapjához 400 ft., a budai népszínház építési költségeire 400 ft., sat. Osztalékal ez idén minden részvény után 100 ft. jár. Az egylet f. hó 2-án tartotta az évi közgyűlést.

△ (A „pesti állatkert bizottmánya“) mult hó 17-én Xántus János elnökle alatt gyűlést tartott melynek főbb határozmányai a következők: Elnökül megválasztott gr. Szapáry Antal, tiszteletbeli elnökül Xántus János, alelnökül Kubinyi Ágoston, Rottenbiller Lipót és Gerendai József, titkárokl Kovács Gyula és Frivaldszky János. A bizottmány, is megalapult 47 tagból. Az Kimondattott, hogy az állatkert részvények utján hozzák létre. A dolgok további fejlesztésére három albizottmány nevezett ki, melyeknek célja, hogy az első az alapszabályokat dolgozza ki, a második a programot és költségvetést készítse el, a harmadik az állatkert leendő helyiségeire és az eszme terjesztésére működök. Miellynt az albizottmányok dolgozataikkal elkészülnek, azok végtárgyalás végett a bizottmány elé fognak terjesztetni.

△ (A somogyi gazdasági egyesület) május 12-én Marcaliban ekeversenyvel összekötött kiállítás rendezend. A kiállítás kiválólag csak a megyei állattenyésztés és erdesztés számára van kitűzve, a mennyiben csak is ezen szakmák tárgyai versenyeznek jutalmazásra; azonban minden más gazdasági czikke, eszközök és gépek szivesen fogadtatnak. Az állatok kiállítására nézve megjegyzendő, hogy a szarvasmarhánál és lónál csak a tenyészállat, és a juhnál és sertésnél, hogy díjaztassák, megkiváncsi, hogy a kiállítónak saját nevelése vagy egy év óta tulajdon legyen. A kiállítói szándékozók Marcaliban Kozma Sándor egyleti titkárnál april 10-ig jelentkezenek.

△ (Hernyópusztító szer.) Egy francia lapban a hernyók elpusztítására következő mólt ajánltatik: A hernyós fa alá serpenyőben izzó szén veendő, s erre porrá tört szenet és egy kis kénpor kell hinteni. Az ekként támasztott füst a hernyókat egy percz alatt mind megöli. Csak arra kell ügyelni, hogy e szer a legnagyobb szélesedben alkalmaztassék, nehogy a szél a füstöt a kellő iránytól elverje. A ki e szer ajánlja, azt állítja, hogy 1850: óta minden évben alkalmazza azt, még pedig mindig a kívánt sikerrel. Nem lesz felesleges megpróbálni.

Közintézetek, egyletek.

△ (A m. Akadémia márcz. 31-iki ülésében) n. Tasner Antal végrendelete olvatott föl, melyben a gr. Szécheyni Istvántól hátrahagyott naplókat illető azon intézkedés történi, hogy bizonyos családi eshetőségek beálltával ezek 20 év múlva az Akadémia felügyelése alá helyeztetnek. Ugyanez ülésben Hunfalvy János „Magyarország természettani földrajza“ czimű művének első részét benyújtá s annak bevezetését felolvassa. Ezután felolvastattak a többrendbeli női díjakra beérkezett pályamunkák. Tíz díj volt kitűzve s mindössze tíz munka érkezett be, ugymint: a fűvészet alapvonalaira 3, a növényzeti földrajzra 2, a vegytanra 1, a földtan alapvonalaira 1, az állati élettanra 1, a természettani földrajzra 1, a bölcsészeti erkölcesstanra 1. Három pályakérdésre, u. m. a római irodalom történetére, a görög régiségekre, s a festészet történelmére egy pályamunka sem érkezett. A magyar eposzt illető Vitéz-féle széptani pályadíjra szintén egy munka sem küldetett be. A pályadíjak a legközelebbi nagygyűlés alkalmával adatnak ki.

— (Magyar tudományos Akadémia.) 1862. márczius 31-ike tizenegy rendbeli pályázatnak volt határnapja. Közülök négyre: a) A magyar eposzi költészet főbb formáinak méltatása; b) a római irodalom történetének kézi könyve; c) görög államrégiségek; d) a festészet egyetemes története nem érkezett be pályamunka; hét jutalomtétel ellenben (különkülön 300 ft. a Hölgyek alapítványából) következő pályamunkák mutatottak be f. é. aprilis elsején tartott akadamiái öszves ülésnek: I. Fűvészet alapvonalai. Három pályázó. 1) Jelígeje: Ehret die Frauen, sie flecten und weben himmlische Rosen ins irdische Leben. Schiller. 2) Jelígeje: Veni, vidi, vici. 3) És a kézi nem a díj. Kossuth. II. A közönséges életre alkalmazott vegytan, különös tekintettel a földészetre. Egy pályázó, e jelíggel: „Midőn a vegybuvár a természet terményeit utancsinalja, az emberi szellem isteni eredetét bizonyítja.“ III. Növényzeti Földrajz. Két pályázó. 1) Jelígeje: „Téged dicőst a zenith és nadir; a szélveszek bus harcaza, az égi láng villama, harmatosepp, virágszál hirdeti nagy kezud nagy kezud alótású.“ Berzsenyi. 2) Jelígeje: Ha a föld Isten kalapja, ugy hazánk bokréta rajta. Petöfi. IV. A földtan alapvonalai. Egy pályázó, e jelíggel: „Mentől több tény, mentől kevesebb hypothesis.“ V. Állati élettan alapvonalai különös tekintettel az emberre. Egy pályázó, jelíge nélkül, de a titoknokhoz czimzett levéllel, mely valószínűleg szerzöt névi foglalván magában, kivételképen a jelíggel leveleképoitálkál tekintetett. VI. Természettani Földrajz. Egy pályázó, e jelíggel: „A természettani földleírás legfőbb célja: megismerni az egységét a sokaságban, kikutatni a közöst s a benső kapcsolatot a földi tüneményekben.“ Humboldt. Ezen pályaművek megannyian márczius 31-ikéig mint kitűzött

határnapig érkeztek be; aprilis 1-jén hozzájuk járult: VII. Bölcsészeti Értekezlet, e jelíggel: „Ösmerd meg tenmagadat,“ mely — kivilágolván az illető postaiállomás jegyéből, hogy márczius 31-ikén, mint a beküldés határnapján indítottattnak — szintén pályázásra bocsátatott. — A pályamunkák mellett volt jelíggel levélkék az Akadémia és Kubinyi Ágoston igt. s tiszt. tag pecsétéivel borítottba zárva a levéltárba adattak; maguk a pályamunkák pedig megbíráltatás végett az illető osztályokhoz tételtek által. A jutalmak a legközelebbi nagy gyűlés alkalmával adatnak ki. Kelt Pesten aprilis 2-án 1862. Szalay László magyar tud. akad. titoknak.

+ (A pesti műegylet részvényesei közt) ez idén 100 darab nyerevény fog kisorsoltatni. A kisorsolás folyó hó 28-dikán d. e. 10 órakor menend vége. A nyerevénytárgyak közt, melyek összes értéke a vételár-szerint 8683 ft., van 29 olajfestmény, egy szobormű s 70 metszvény és kőrajzat. Az olajfestmények közt van egy 400 ftos, két 300 ftos, egy 180 ftos, két 200 ftos, két 150, egy 130 ftos, egy 120 ftos, négy 100 ftos s így tovább. Az 1861. évi műlap: Orlai P. Samu „Zách Felicioz“ czimű műve után készült rézmetszvény, melyből minden részvényesnek jut egy-egy példány. Rézmetszvények 5 ft. 25 kr. kaphatók az egylet irodájában (feldunaszor, Diánafürdő, 8. sz. a.)

Mi újság?

+ (A m. Akadémia palotáját) 16 lábbal közelebb építik a lánchídhöz mint eredetileg tervezve volt, miután erre hatósági engedélyt kapott. Az ezért fizetendő összeg csak később fog meghatározatni. Az akademiái palota melletti telken Gans, budai érozintó négyemeletes bérházat fog építtetni.

△ (Szkalmenky Antal építésznél) e napokban érkezett haza Berlinből, hol a szükséges utasítás és előleges munkálatok elkészítése céljából két hónapot Stüler építésznél költött, kinek terte után az Akadémia palotája épülni fog; remélhető tehát, hogy most már kettőzött erdélyel fognak az építéshez. A palota telkén már felállították az ideiglenes bódét az építészeti iroda számára.

△ (Hangverseny.) Az írói segélyegylet javára rendezett második philharmoniai hangverseny mult vasárnap ment vége a Muzeum termében. A fényes vendégkoszoru kitünő élveken részesült. Mozart G-moll symphoniája oly nagy tetszésben részesült, hogy a fialet háromszor kellett ismételti. Nem kevesebb lelkesedést keltett Mendelssohn-Bartholdy „Häbridák“ czimű, örök szépségű szerzeménye, valamint „Sarolta“ czimű operájának bevezetése is. A hangverseny Beethoven ünnepi nyitányával fejeztett be.

+ (Szorencse fia.) A hitel-sorsjáték főnyereményét 200,000 ftot, Holtscher Manó pesti gabnakereskedő nyerte. A második, 40,000 ftos nyerevény egy budai órásnak jutott.

△ (A budai rudas-fürdőt) april 1-étől kezdve Szekrényessy József bírélte ki, s midőn erre a közönség figyelmét fölhíja, egyszersmind igéri, hogy a fürdeni akarók kényelméről s a pontos szolgálatról minden tekintetben gondoskodva leend.

△ (Tűzvész.) Solymár helységben Buda közelében mult hó 30-án nagy tűz volt. Majd az egész helység a lángok martaléka lett.

+ (Kinevezések.) Piuokovics Ágoston Bács-Bodrogmegye főispáni helytartójának, márkusi és batizfalvi Máriássy Adám Borsodmegye, Szerb Tivadár Krassómegye és Petrovics István Csongrádmegye adminisztrátorainak nevezettek ki.

△ (Névmagyarítások.) Legfelsőbb engedéllyel Gojdiacs Tivadár, királyhelmeczi városi jegyző, „Kázméri“-ra s Vasitsek János, urodalmi tiszt, „Vasvári“-ra változtatták vezettek neveiket.

△ (A vízkárosultak segélyezése.) Azon fényes tánczvigalom, melyet mult hóban Schwarzenberg hg. Bécsben az árvízkárosultak javára rendezett, 17,013 ft. 31 krt. jövedelmezett, mely összegből 7000 ft. a magyarországi vízkárosultaknak küldetett.

+ (Új vasutvonal.) A sz. István-közszénbánya-társulat pártfogása alatt társulat alakult, egy, Pestet Losonczzal összekötő vasutvonal építésére. Az e tárgyban benyújtott folyamodványt a helytartótanács kedvezőleg fogadván, az közelebb legfőbb jóváhagyás alá fogja terjesztetni.

△ (A „Kisfaludy-gözös“) junius 1-én kezd meg járatát a Balatonon Szántó és Fűred közt.

△ (Vihar a Balatonon.) Mult hó 22. és 23-ika közti éjjel a Balatonon borzasztó vihar dühöngött, mely egy kövekkel rakott hajót Boglár és Tihany közt utban kapott s azt a rajta levőkkel együtt a hullámokba temette, egy 19 éves hajólegény kivételével, a ki élve sodortott a partra. Az 5 elveszett hajós tihany lakos volt, s közülök kettő fiatal nőt és gyermeket három pedig gyámoltalan agg szülökelt hagyott hátra, támasz nélkül.

— (A nyíregyházi „Népkör“) melynek tagjai nagyobb részt iparosok és földmivesek, két estvényt rendezett, s annak tiszta jövedelmét, azaz 90 ftot Noszág János tanitóképezdei igazgató ur által a vízkárosultak számára szerkesztőségünkhez beküldötte. — Vajha hazánkban több ily szellemű „Népkör“ léteznék! (Az összeg a többihez adva az „Adakozások“ rovatában olvasható.)

+ (Tűzvész.) Báticaszekén közelebb 85—90. Alsó-Nyéken 47 ház égett le. Szántón is nagy tűz volt. Eperjesen négy nap alatt ötször üttött ki a tűz, mely több házat gazdasági épületeivel együtt elhamvasztott. Egy rosz hírű nőt elfogtak, mint a kire a gyujtogatás gyanuja esik.

+ (Párisban lakó honfittársaink) „magyar olvasókört“ és „közlönyös segély-társulatot“ alapítottak. Az olvasókör helyisége a Sebastopol-boulevardon van 108. sz. a.

+ (Nagyváradon két műkedvelői előadást) rendeztek a hazai vízkárosultak javára. Az összes tiszta jövedelem mintegy 1000 ft. rug.

— (A londoni kiállításra utazók érdekében.) Erkövy Adolf ur a lapokban következő értesítést tesz közzé: „A londoni kiállításra utazók érdekeiben tervezett vállalatot alaktunk jelentem. Nem iratták ugyan be magukat annyian, mennyin a mellőzhetlen költségek fedezésére kívántatnának, tekintetbe véve azonban az az számos megkereséseket, melyek a válalat el nem ejtését sürgetik, továbbá híven, hogy ezentúl is lesznek még elentkezők, végül némi áldozattól sem riadván vissza, szolgálni fogjuk kiutazók hazánkiai érdekeit. — Azok, kik nálam bejegyeztették neveiket, sziveskedjenek 25. osztrák értékű forintot legrövidebb idő alatt beküldeni hozzám, s egyuttal ha tehetik, tudtomra adni körülbelül mikor szándékozna indulni. — Bejegyzéseket ezentúl is elfogadok, 25 frt. befizetés kíséretében. Térey Pál ur aprilis közepe táján fog indulni.“

+ (Emlékezzünk — Dobranszkyról) A „M. O.“ írja, hogy a marmarosi ruthenek közt kérény kering aláírás végett, melyben egész gyermekséggel kéri az uralkodót, venné tekintetbe Dobranszky nagy és fő érdemét (!) s jutalmazná meg érettek.

△ (Nazarenusok.) Temesvárott a nazarenusok egy kis telepét fedették föl, e titkos társulat egyik tagjának feladása következtében, kit hitrokonaik kiátkoztak, sőt derekasan el is döngettek, mert protestáns bibliát találtak nála.

△ (Kegegy hagyományok.) Huszton Tóth Zsuzsanna asszony 72 éves korában elhunyt s végrendeletében terjedelmes birtokának felét a huszi, másik felét pedig a marmaros-szigeti ref. egyháznak hagyományozta.

+ (Elfogadás.) Tarnowan m. hó 20-án Eliasievics vasöntödételadonost elfogták, mert rájöttek, hogy azon nagy vaskereszt, melyet az 1846-iki elesettek sírjára állítottak, az ő gyárában öntetett. Még más két előkelő polgárt is fogtak el.

+ (Rezza, a „Gazetta di Fiume“ szerkesztője, a zagrabi kir. táblának márcz. 25-én hozott határozata következtében szabadon bocsátott.)

+ (A debreceni gőzmalomtársulat) a magyar írók segélyegyleténél 200, a debreceni polg. kórháznak 200, a debreceni emlékkerttársulatnak 400, a depr. színűgyegyletnek 200 fto adományozott, s még, fenn van tartva, hogy a tavalyi nyerevényből, a fent irattekön kívül, 1000 ft körüli összeg, a mennyiben, közbejöhött szerencsétlenségéek enyhítésére igénybe nem vétették, hazai s jótékony czélokra fog fordítatni. A lelkes társulat megérdemli, hogy egy hatalmas „éljen“ kiáltunk rá.

— (Ez is ritkaság.) Szepesmegyei Kropach bányavárosban martius 26-án temettek el egy 80 esztendő nőt, ki 1782-ben született; házasságra lépett 1801-ben azóta 61 esztendő mult, hogy férjével boldog és csendes házasságban élt: — az özvegy férj, ki 1778 Septem. 7-én született, még most is ép egészséges.

— (Figyelemtetésül.) Nehogy különféle szórászhasogatásokra alkalom maradjon, egyszer s mindenkorra szükséges megjegyezni, hogy a Rákóczy nóta, nem tánczra való, mert első része kesergő s andalgó ária, második része pedig nem friss-hanem a lassu és gyors között, közép időmértékű: épen úgy mint ez az induló második részében kevés változtatással áll. A ki tehát táncz-nótának nevezi, engedje meg, ha mondjuk, hogy az eredetit nem hallotta, hanem valamely sötét képű muzsikás által elferdített nótát, s hogy ez valóság, hivatkozom a köztudomásra. — Balla Károly.

△ (Az éltelt „Wanderer“) a sajtóperében hozott ítélet következtében kijelenti, hogy ezentúl a belügyeket illetékos hallgatni fog. Falk a Schmerling főgondnokosága alatt álló bécsi takarékpénztárnál titkári állományát is elvesztette. Az ítéletet alpercek felebezték. Midenki feszületen várja az ügy további fejlődését.

△ (Megjegyzési határozat.) Varasdmegyei m. hó 27-én tartott közgyűlésében elhatározta, hogy a municipális hivatalnokok és fizetőkötő kevesbitésére vonatkozó rendelet ad acta téessék, továbbá kérelem intéztessék a felségéhez a rendelet megsemmisítése s az országgyűlés mielőbbi összehívása végett.

— (Sorshuzások.) Bécsben a hg. Clary-féle sorsjegyek márcz. 31-én történt húzása alkalmával főnyerők lettek: 26,777 szám nyer 12,000 ftot; 100 ftot nyernek: 1972, 2893, 4468, 7984, 8059, 8399, 11,695, 12,490, 23,210, 25,736, 26,508, 27,566, 28,288, 29,583, 33,703, 38,518, 38,652.

Apr. 1-én a hitelintézeti sorsjegyek (Creditlose) húzásában főnyertések: 3719 sor 72 szám nyer 200,000 ftot; 4107 sor 43 szám nyer 40,000 ft; 290 sor 61 szám nyer 20,000 ftot.

△ 1854-i államsorsjegyek húzásánál főnyertések: 2393 sor 49 szám; és 1711 sor 20 szám. (A részletes és teljes jegyzéket lásd a Polit. Ujdonságok következő számában.)

A m. Akadémia palotája.

— (Ujabb adakozások), melyek a lefolyt héten a m. Akadémia számára a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez beküldtek: LXIII közlés: Berlinből az ottani magyar egylet hazafias érzelmű tagjai Varga Ferencz ur által 27 db. porosz tallért. *)

*) Kulföldön élő derék hazánkfiai Berlinben márcz 25-én kelt, hozzájuk intézett soraikban többi közt ezt írják: „Csekély ugyan az összeg, melyet a haza oltárára bemutatunk, de szolgáljon legalább némi bizonyossággal, hogy a Sprec partján is laknak testvérek, kik magukat magyaroknak vallják és a közös édes anyáról elszigeteltségükben sem feledkeztek meg.“ — Fogadják távol levő honfittársaink legszivesebb készorisúkat. Szerk.

△ Az eddigi I—LXII közlésekkel együtt a Vasárnapi Ujság szerkesztőségénél begyűlt összesen: 14,803 ft. 31 kr., 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 db. cs. arany, 21 kétpftos tallér, 27 porosz tallér, 1 orosz tallér, 4 ujftos, 146 huszas, 18 negyedfős és 10 db. 20 pftos nemzeti állami kölcsönkötelezvény, s 1 db. 100 ftos erdélyi urbéri kötelezvény.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a mult héten beküldettek:

— A magyarországi vízkárosultak számára: Nyíregyházáról az ottani „népkör“, Noszág János tanitóképezdei igazgató által 90 fto. — Szatmártól id. Mándy Péter 2 ft. — Vörsről többen Gleimann Ede által 21 ft. 80 kr.

(Az egyes adakozók: Ágoston Pál 1 ft, Bellaqz Katalin 1 ft, Ágoston Etelka 1 ft, Ágoston Amália 1 ft, Ágoston Paulin 1 ft, Ágoston Vilma 1 ft, Ágoston Béla 1 ft, Nádly János 40 kr, Böröcz János 40 kr, Bubenik János 50 kr, Peszmez András 1 ft, Rachnitzer Miksa 1 ft, Viola Antal 40 kr, Neiger István 1 ft, Tujner Ferdinánd 1 ft, Szép László 1 ft, Fábics Ferencz 50 kr, Durst Sándor 50 kr, Szili Ferencz 1 ft, Tóth János 60 kr, Kollár István 50 kr, Szabó János 1 ft, Jandó Ferencz 60 kr, Gleimann Ede 2 ft, Bachár 1 ft.)

Királytelekről (Szabolcs) a kalocsi járási igazgató számára az ottani gazdatisztás 27 ft.

(Az egyes adakozók: Kőszegi Winkler József urod. felügyelő 10 ft, Maurery Lajos tisztartó 4 ft, Raksányi Sándor szántartó 1 ft, Greksa Ignác ispán 10 ft, Okányi József 2 ft.)

Zsitva-Gyarmatról többen Huszár György által 25 ft. 70 kr. (Az egyes adakozók: Huszár György 5 ft, Bajchy Anna 2 ft, Varga Teréz 5 ft, Faba Rudolf 2 ft, Gaál József 2 ft, Kürthy Stefánia 2 ft, From Mária 1 ft, Nagy József 20 kr, Zsitva gyarmati szegényebb osztály együtt 1 ft 50 kr.)

Összesen: 166 ft. 50 kr.

Az előbbi közlésekkel együtt: 1786 ft. 66 kr.

— Az írói segélyegyletnek a Szatmártól id. Mándy Péter 2 ft. — Zsitva-Gyarmatról Huszár György 5 ft.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, márcz. 28. Elsőszőr: „A szilárd nők.“ Vigjáték 3 felv. Irta Sardou A jeles vigjátékíró most az egyszer nem a magyar közönség számára írta művét. A „Szilárd nők“ alapeszméje jó, a helyzetek is komikaikai, a kidolgozás is jeles, de a tárgy idegenszerűsége, mely csupa emanozipált nőket s torzított angol-amerikai alakokat s viszonyokat tüntet fel; ez egyik főoka annak, hogy a jelen mű a közönséget hidegen hagyta. A főbb szerepek jelesen voltak képviselve, különösen kitünt: Prielle Kornélia, Feleki, Szigeti és Tóth József. Jó volt e darabot nálunk is előadni, legalább előleges övőpéldául, hogy nőink maradjanak meg a csendes háziasságnál s ne vágyakozzanak természetellenes önállóság után.

Szombat, márcz. 29. „Troubadour.“ Opera 4 felv. Verdtil. Ezuttal két vendég lépett föl: Gyalay Luiza asszony és Monari Rocca, milanoi olasz énekes. Az előbbi a „czigányzó“ szerepét énekelte, melyhez azonban hangja nem elég erős. Ily nagy szerepekben kísérletet tenni, nem tanácsos. A nyert tapok nem annyira a sikernek, mint inkább a reménynek s a közönség udvariasságának tulajdonítandók. Monari Rocca közreműködése tetszésre talált, de valami rendkívüli hatást ő sem idézett elő. Közönség nagy számmal.

Vasárnap, márcz. 30. „A szigetvári vértanúk.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Jókaitól. Zrinyi Miklós szerepében Császár Miklós, férfivári műkedvelő mutatta be magát. Fölléptt a közönség méltánylattal fogadta. Hogy határozott véleményt mondhasunk színészi tehetsége fölött, többször kellene őt látnunk; annyit azonban ezuttal is mondhatunk, hogy első fölléptével szép készültséget s szinpadit otthonosságot árult el, de még most nagyon meglátszik rajta, hogy játszik, miert is illusiót nem igen birt előidézni. Igyekezetét a középszámu közönség kihívással jutalmazta.

Hétfő, márcz. 31. „A régi pénzek.“ Eredeti vigjáték 4 felv. Fáy Andrástól. Kévs közönség; vonatott, bágyadt előadás.

Kedd, april 1. „Bánk bán.“ Opera 3 felv. Erkeltil.

Szerda, april 2. „Angyal és daemon.“ Vigjáték 3 felv.

Csütörtök, april 3. „Férj az ajtó előtt.“ „Fortunio dala.“ Egy-egy felvonásos operettek.

Budai népszínház.

Márcz. 28. „Napam boldogit.“ Vigjáték 3 felv.

Márcz. 29. „A Honfoglalók.“ Eredeti szomorujáték 3 felv. Irta gr. Battyány Julia. Szerzőnő jelen művét a népszínházban ezuttal először adták elő, de a nemzeti szinpadról már régebben ismerjük. — Ujabban többrendbeli változtatás történt rajta, melyek azonban nem tették jóvá e művet, mely már alapjában el van hibázza, azonkívül azt a sok dikcczióást is megokolja az ember. E műben mindössze is a jó igyekezet érdemel méltánylatot. Az előadást általában nem mondhatjuk sikerültnek, bár Szépné és Molnár jeles játéku által többször tapokra ragadták a közönséget.

Márcz. 30. „Tanhüser parodiája.“ Parodia 3 felv.

Márcz. 31. „A nagyapó.“ Eredeti népszimű 3 felv. Szigligettil.

April 1. „Kalmár és tengerész.“ Eredeti dráma 4 felv. Csáktól. Ismeretes dolog, hogy a népszínház, mig népsziműekben jól megállja a sarat, a drámai téren, nem rendelkezik kellő erővel. Ezt különösen tapasztalhattunk ma este, midőn a drámai erők elégtelenségéhez még az is járult, hogy a szerepkiostás szembetűnőleg el volt hibázza.

